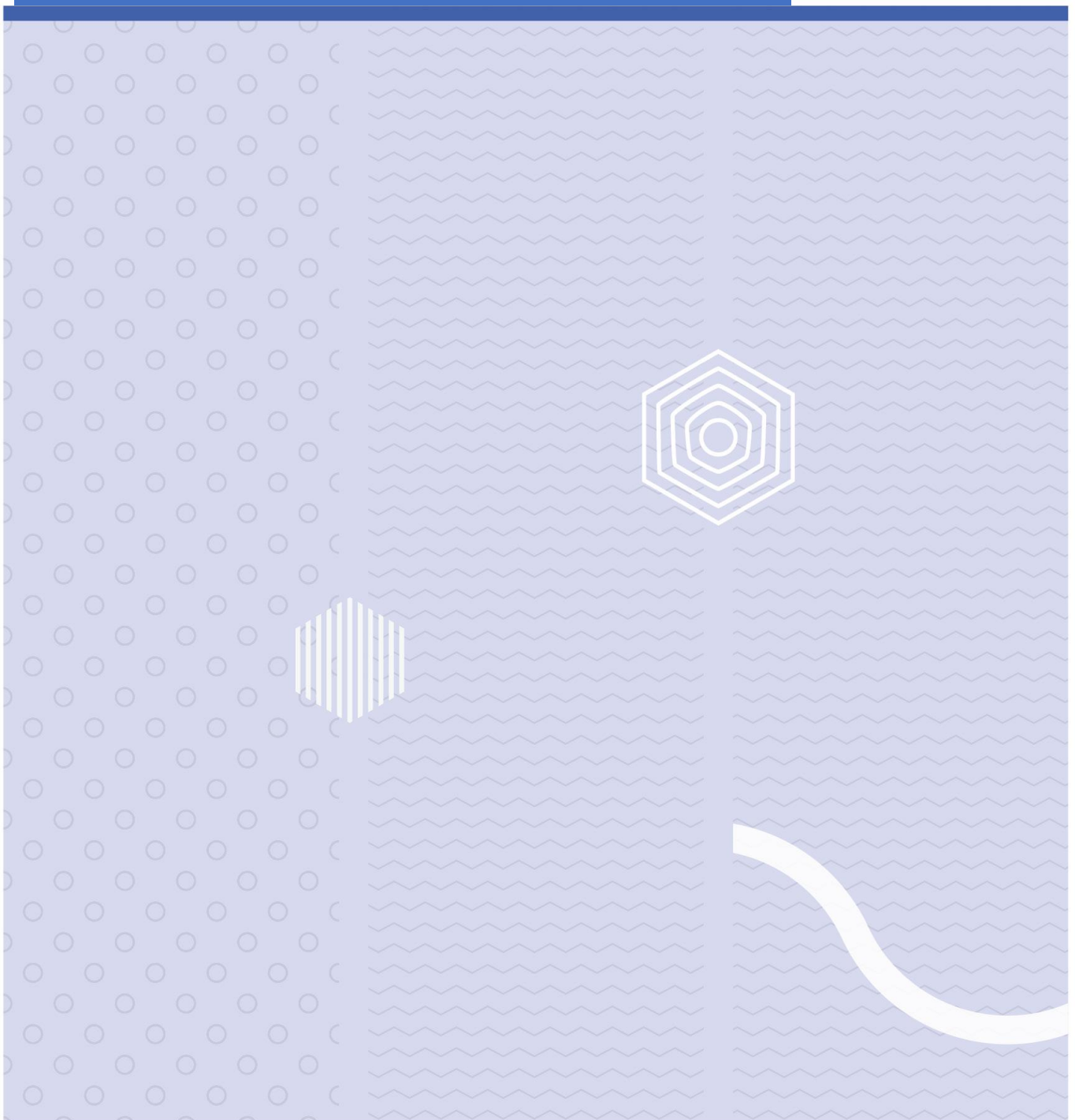

Konsekvenser for studenters økonomi under Covid-19

Jørgen Jensen Borgersen, Lasse Pelletier Krohn-Dale og Wiktorija Akar



SAMMENDRAG.....	3
SUMMARY	4
FORORD	5
1. INNLEDNING.	6
1.1 COVID-19 PÅVIRKNING PÅ DET NORSKE SAMFUNNET	6
1.1.1 <i>Generelt om Covid-19</i>	6
1.1.2 <i>Påvirkning på næringslivet</i>	6
1.1.3 <i>Studenter under pandemien</i>	6
1.2 MOTIVASJON.....	7
1.3 PROBLEMSTILLING	8
1.3.1 <i>Forskningsspørsmål</i>	8
1.4 OPPGAVENS STRUKTUR.....	9
1.5 AVGRENSNINGER OG FORUTSETNINGER.....	10
2. TEORI	11
2.1 <i>Klassisk økonomisk teori</i>	11
2.2 KONSUMENT TEORI.....	12
2.2.2 <i>Budsjettbetingelsen</i>	13
2.3 <i>Nyttefunksjonen</i>	15
2.4 ATFERDSØKONOMI	15
2.4.1 <i>Overmot</i>	15
2.4.2 <i>Prospektteorien</i>	16
2.4.3 <i>Tapsaversjon</i>	16
2.4.4 <i>Overmot</i>	18
3. METODE.....	19
3.1 FORSKNINGSMETODER.....	19
3.1.1 <i>Kvalitativ metode</i>	19
3.1.2 <i>Kvantitativ metode</i>	19
3.1.3 <i>Flermetodedesign</i>	20
3.2 FORSKNINGSDSIGN	20
3.3 RELABILITET OG VALIDITET	21
3.4 VALG AV METODE	21
3.4.1 <i>Tverrsnittundersøkelse eller tidsserieundersøkelse?</i>	22
3.4.2 <i>Besøksintervju, telefonintervju eller spørreskjema for selvutfylling?</i>	22
3.5 UTVALG.....	23
3.5.1 <i>Krav til representativt utvalg</i>	24
3.6 DATAINNSAMLING	24
3.6.1 <i>Innhenting av svar</i>	24
3.6.2 <i>Spørreskjemaets spørsmål</i>	25
3.6.3 <i>Oversikt over respondenten</i>	25
3.6.4 <i>Hva skjedde under Covid-19 Pandemien?</i>	25
3.6.5 <i>Respondentens holdninger</i>	25
3.6.6 <i>Svar</i>	26
4. FUNN AV DATA – GENERELL.....	27
4.1 DESKRIPTIV ANALYSE	27
4.1.1 <i>Demografi</i>	27
5. FORSKNINGSSPØRSMÅL - ANALYSE	35
5.1 HAR STUDENTER GOD KONTROLL PÅ EGEN ØKONOMI?	35

5.1.1 Overmot, eller «har du kontroll på egen økonomi»?	35
5.1.2 Store innkjøp og kontroll på egen økonomi	37
5.1.3 Tilleggs lån sammenlignet med kontroll på egen økonomi	37
5.1.4 Sparing og kontroll på egen økonomi	38
5.1.5 Har studenter kontroll på egen økonomi?	39
5.2 HAR STUDENTER ENDRET FORBRUKET SITT SOM FØLGE AV COVID-19 PANDEMIEN?	39
5.2.1 Teori opp mot data	40
5.2.2 Analyse av data	40
5.2.3 Analyse konklusjon	41
5.3 TOK STUDENTER OPP TILLEGGS LÅN AV RASJONELLE GRUNNER?	42
5.3.1 Korona tilleggs lån	42
5.3.2 Rasjonalitet	43
5.3.2 Overmot	43
5.3.3 Strømstipend	44
5.3.4 Tapsaversjon opp mot strømstipend og Korona tilleggs lån	44
5.3.4 Studenters holdninger til Korona tilleggs lån	46
5.4.5 Konkusjon	46
6 HYPOTESE – ANALYSE	46
6.1 - "STUDENTER FIKK ØKONOMISKE FORDELER SOM FØLGE AV COVID-19 PANDEMIEN"	46
6.1.1 Analyse av datainnsamling	47
6.1.2 Andre studier/rapporter	47
6.1.3 Konklusjon	49
7 KONKLUSJON OG OPPSUMMERING	50
7.1 KONSEKVENSER PÅ STUDENTERS ØKONOMI	50
7.2 OPPSUMMERING	52
7.3 KRITISK VURDERING AV FUNN	53
7.4 FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	53
BIBLIOGRAFI	55
VEDLEGG 1, SPØRREUNDERSØKELSEN	58

Sammendrag

Mediene har de siste årene tatt for seg flere skrekkehistorier når det kommer til studenters økonomi under Covid-19-pandemien. Vi har sett at noen studenter har krevd støtte, andre har sluttet på studiet på grunn av at økonomien ikke strakk til. Dette er bakgrunnen for motivasjonen vår for å foreta en studie av konsekvenser for studenters økonomi under Covid-19 pandemien.

Teoriene vi har brukt til å belyse problemstillingen er teoriene rundt atferdsøkonomien og Konsumentteorien. Atferdsøkonomien er en retning innen økonomifaget som trekker på innsikter fra blant annet psykologifaget (Ekström, Store Norske Leksikon, 2019). De ulike grenene innenfor atferdsteorien brukte vi for å se på psykologiske grunner til hvorfor studenter har tatt beslutninger på den måten de gjorde. Gjennom klassisk økonomisk teori, konsumentteorien og nyttefunksjonen så vi på hva endring i inntekt gjorde med mulighetsområdet for konsum.

Gjennom en spørreundersøkelse, og innhenting av data fra andre kilder har vi prøvd å belyse problemstillingen. Spørreundersøkelsen vi gjorde fikk svar fra 101 studenter, dette ga oss et innblikk i studentøkonomien. Flertallet av studentene som svarte på undersøkelsen mente selv at de hadde kontroll på egen økonomi. På landsbasis var det 19,8% studenter som tok opp korona tillegglån, dette er et mye lavere tall enn det vi trodde realiteten var. Dette tyder på at studentene kanskje ikke så på tillegglånet som nødvendig eller attraktivt. Hvorfor ikke flere studenter benyttet seg av tillegglånet setter vi i lys av prospektteorien som er en gren i atferdsøkonomien. Teorien viser til at reaksjonen på tap er mye sterkere enn reaksjonen på tilsvarende gevinst (Kahneman, 2012).

Summary

In recent years, the media has covered several horror stories when it comes to consequences on students' finances during the Covid-19 pandemic. We have seen that some students have demanded financial support, others have dropped out of school because they could not make the ends to meet. This is the background for our motivation to conduct a study of students' finances during the Covid-19 pandemic.

The theories we have used to shed light on our problem are the theories around behavioral economics and the Consumer Theory. Behavioral economics is a direction within the subject of economics that draws on insights from, among other things, the subject of psychology (Ekström, Store Norske Leksikon, 2019). We used the various branches of behavior theory to look at psychological reasons why students have made decisions the way they did. Through classical economic theory, consumer theory and the utility function, we looked at what a change in income did to the area of opportunity for consumption.

Through a survey, and collection of data from other sources, we have tried to shed light on some research questions as well as a hypothesis. The survey we did received responses from 101 students, which gave us an insight into student finances. Most of the students who responded to the survey themselves believed that they had control over their own finances. On a national basis, 19.8% of students took out additional corona loans, this is a much lower number than we thought was the reality. This indicates that the students may not see the supplementary loan as necessary or attractive. At the same time, we could see that several of those who took out the additional loan made larger purchases.

Forord

Dette studiet er en avslutning på vår bachelorstudiet i Økonomi og ledelse ved Universitetet i Sørøst-Norge Campus Kongsberg. Oppgaven er skrevet om studenters økonomi, med fokus på konsekvenser av Covid-19. Vi er tre studenter som har opplevd studenttiden både før og under Covid-19 pandemien. Vi har stått i denne pandemien som studenter og synes derfor at dette emne er både interessant og veldig aktuelt for oss å finne ut mer om. Dette gjorde at vi følte det var naturlig for oss å skrive en sluttoppgave om dette.

Vi ønsker å takke veilederen vår, André Opsahl, for god veiledning gjennom det siste halvåret. Han har gitt oss gode tilbakemeldinger og gitt oss støttende ord når vi har trengt det. Dette hjalp veldig når det kom til prosessen rundt oppgaveskrivingen. Videre vil vi takke Jørn Longva for gode tips til å knytte teori opp mot problemstillingen og forskningsspørsmålene våre. Vi ønsker også takke Tor-Martin Kvikstad for hjelp med behandling av data samlet inn fra spørreundersøkelsen. Dette har gjort at vi har kunnet se på sammenhenger, og gjøre gjennomføre analysen vår. Til slutt ønsker vi å takke alle som har vært med i spørreundersøkelsen som gjorde at vi kunne få et grunnlag å gjøre analysen vår og drøfte problemstillingen.

Vi ønsker også takke familie og venner for oppmuntring og motivasjon gjennom det siste semesteret. Til slutt vil vi takke hverandre for et godt samarbeid på vår avsluttende oppgave, og en fin studietid til tross for Covid-19 og digital undervisning.

1. Innledning.

1.1 Covid-19 påvirkning på det norske samfunnet

1.1.1 Generelt om Covid-19

De siste to årene har verden vært svært preget av Covid-19 pandemien. For å bremse spredningen av viruset har det blitt innført restriksjoner og nedstenginger. Restriksjonene og tiltakene gjort av regjeringen har førte blant annet til stengte skoler, kjøpesenter, og avlyste arrangement for å nevne noe. Stengte arbeidsplasser førte til permitteringer og tapte inntekter i det norske jobbmarkedet. For å dempe de økonomiske tapene kom regjeringen med krisepakker. Krisepakkene skulle redusere tapt inntekt for bedrifter og privatpersoner.

1.1.2 Påvirkning på næringslivet

Virusutbruddet påvirket det norske næringslivet på flere ulike måter. Tiltak på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå ble innført for å prøve å stoppe smittespredningen og dette ga kraftig redusert aktivitet og for noen nedleggelse. Børsfall, internasjonale tiltak, fall i oljeprisen og en svekket valuta kom i tillegg som alvorlige konsekvenser for det norske samfunnet. Omsetningen ble for mange bedrifter sterkt redusert som følge av pandemien, enten direkte eller indirekte ved at andre bedrifter ble rammet som ga en ringvirkningseffekt. En stor andel av dagens bedrifter lever i samhandling med sin egen produksjonslinje, leverandører både nasjonalt og internasjonalt og kunder på ulike markeder. Når dette blir forhindret som følge av restriksjoner og andre tiltak og at verdikjeden ikke fungerer som den normalt gjør, stopper mye av produksjonen, om ikke all produksjonen. Dette får igjen konsekvenser. Problemene vil bli smittet over på andre bedrifter, alle ansatte selv om de ikke er direkte berørt (Helsedirektoratet , 2020).

1.1.3 Studenter under pandemien

Norge er landet i Skandinavia der flest studenter jobber vedsiden av studiet. En undersøkelse utført av Khrono, viser at 72% av de som svarte på undersøkelsen jobber vedsiden av studie under semesteret (Vartdal, 2021). Studenter falt fort utenfor de krisepakkene som regjeringen kom med. De hadde ikke rett på dagpenger og hadde derfor ikke mulighet til å få kompensasjon for tapt inntekt. Regjeringen kom derfor med en rekke støtteordninger for studentene. De valgte å nå ut til studentene for det meste gjennom lånekassen, for det mente de var mest effektivt og hensiktsmessig.

I 2020 var det ifølge SSB 306 400 studenter i Norge (Statistisk Sentralbyrå, 2021). Av disse var det 242 376 som fikk tilbud om å søke på tilleggs lånet. 48 052 av de som fikk tilbudet om å ta opp tilleggs lån fikk innvilget dette tilleggs lånet. Det betyr at 19.8% av de som fikk tilbudet om å søke dette tilleggs lånet så faktisk søkte på det og fikk den innvilget (Engelsen, 2020). I 2021 var det 16% av de som fikk tilbudet om tilleggs lån som benyttet seg av studielånet (Javorovic, 2021).

I en annen artikkel skrevet av Fri Fagbevegelse hadde de intervjuet en student som selv måtte gi opp studie han hadde valgt studere ettersom at å bli permittert uten mulighet til å søke dagpenger eller skaffe seg mer lån. Dette gjorde at han ikke fikk ting til å gå rundt, han som mange andre studenter i Norge studerer i byer hvor husleien er høy. For hans del gikk 6 000kr av 8 300kr til husleie. Han valgte derfor å gi opp drømmen på ingeniørstudie og flytte hjem. «Du kan ikke leve på stipend og lån. Hvis du ikke har en jobb ved siden av eller økonomisk sterke foreldre, så sliter du litt» (Solem, 2021).

Covid-19 pandemien har påvirket hvordan studentene har studert, og hvor sosial på. Generelt har student-livet vært annerledes enn det de fleste nok så for seg. Mange studenter er avhengige av ekstra jobb vedsiden av studie, noe som de kanskje mistet under pandemien. Studenter har uttalt seg mye i mediene og krevd støtte. Media har laget et bilde over pandemien som ganske negativ for studentene. Media har vært fylt med skrekkehistorier, lik den vi tok for oss i avsnittet over. Vi ønsker derfor å se nærmere på hvordan studenter opplevde sin økonomiske situasjon under Covid-19 pandemien.

1.2 Motivasjon

På grunn av uforberedt myndigheter, og en plutselig inngang i menneskers liv i starten av 2020 og de siste 2 årene har Covid-19 naturlig nok fått enorm media oppmerksomhet og oppmerksomhet fra myndigheten som måtte sette i gang med restriksjoner, nedstigning og mer. Covid-19 er noe som mennesker har enten snakket om eller sett på konstant de siste 2 årene. Alt fra hver gang det kom nye strengere restriksjoner til hvem som man kjenner som har fått Covid-19 siste tiden. Media har også kommentert mye de ulike tiltakspakkene som myndighetene har iverksatt for å bevare norske bedrifter, at studenter som mistet jobben kan fortsette studie og for at generelt folk som mistet jobben eller blir permittert skulle ha muligheten til å få livet til å gå rundt.

Siden vi fortsatt er i en pandemi og at dette er fortsatt et dagsaktuelt tema, er det noe som for oss studenter er interessant å finne ut mer av. Hvordan Covid-19 som media og myndighetene har påpekt har hatt en stor konsekvens på norsk økonomi, og spesielt studenters økonomi. Vi ønsker med dette å se på hvilke konsekvenser som har blitt påført studenter, alt fra endring i atferds økonomi til hvordan studenter har måtte endre forbruket sitt som følge av enten økt eller redusert inntekter. Detter er det vil ønsker se mer på og se om det som er blitt presentert i media gir det riktig bilde.

Gjennom vår bachelor studie har vi sett på mange teorier og måter som kan hjelpe oss med å evaluere om en pandemi vil påvirke økonomien, hvordan ta i bruk teorier og data som vi har tilgjengelig. Vi har sett på atferds økonomien som vi skal se nærmere på senere, som vil sette teori om rasjonell atferd på spissen når det kommer til studenters økonomi og håndtering av egen økonomi. Målet vårt med oppgaven er å sette lys på et mer riktig bilde av studenter situasjon rundt Covid-19 og økonomi som blir belyst gjennom å gi en god forklaring på hypotese og forskningsspørsmål.

1.3 Problemstilling

Problemstillingen vi har valgt i denne oppgaven er: “Konsekvenser for studenters økonomi under Covid-19”. Vi vil med hjelp av forskningsspørsmål, hypotese, teorier, data fra spørreundersøkelse, og andre rapporter og studier svare på problemstillingen.

1.3.1 Forskningsspørsmål

Formålet med de utredningene vi har er å undersøke om det er slik som media og enkeltpersoner har opplevd når det kommer til studenters økonomi under Covid-19 pandemien. Vi ser på teorier rundt endring i forbruk, klassisk økonomisk teori, atferds økonomiske perspektiver og teori om overmot. Vi har tatt utgangspunkt i 3 forskningsspørsmål og 1 hypotese:

Forskingsspørsmål 1: “Har studenter på egen økonomi?”

Forskingsspørsmål 2: «Har forbruket til studenter endret seg grunnet pandemien?»

Forskingsspørsmål 3: «Tok studenter opp ekstra lån av rasjonelle grunner?»

Hypotese 1: “Studenter fikk økonomiske fordeler som følge av Covid-19 pandemien.”

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven vil bestå av 8 delkapittel og strukturen er følgende:

Kapittel 1 vil handle om å introdusere oppgaven, hvilket tema og bakgrunn for valg av problemstilling. Videre vil vi snakke om forskningsspørsmål og hva som motiverer oss til å skrive om dette temaet. Til slutt vil vi se på avgrensninger og hvilke forutsetninger vi har for oppgaven.

I kapittel 2 ønsker vi snakke om hvilke teorier vi har valgt for å hjelpe oss best besvare problemstilling med svar som er hentet fra spørreundersøkelsen. Vi ønsker også sette lys på hva som gjorde at vi følte dette var de riktige teoriene for å hjelpe oss. Gjennom klassisk økonomisk teori vil vi se nærmere på konsument teorien om hvordan studenten i dette tilfelle vil optimalisere sitt konsum basert på studentens preferanser. Videre skal vi se mer på rasjonalitet, prospekt, og overmot rundt hvordan studenter har håndtert sin økonomi under pandemien. Vi vil vise at ikke i alle tilfeller så rasjonalitet være aktuelt og derfor vil vi se på prospekt og overmot som strider mer imot og viser til studentens overoptimisme over egne kunnskaper rundt kontroll på sin egen økonomi.

Ser vi videre på oppgaven vil vi i kapittel 3 og 4 ta for oss metode. Under metode kapitlet har vi forklart litt om de to forskjellige hovedtilnærmingene man kan benytte når man skal besvare forskningsspørsmål. Disse tilnærmingene kalles ofte forskningsmetoder, og man sikter da til kvalitativ- eller kvantitativ metode. Innenfor disse to metodene ligger det flere forskningsdesign som videre skal hjelpe mot hvordan man skal løse forskningsspørsmålene, dette er også noe vi forklarer kort om i metode kapitlet. Vi forklarer også i et lite underkapittel om hvordan vi skal holde undersøkelsens reliabilitet og validitet høy, før vi videre går inn på valget av metode for vår oppgave. Vi har også sett på utvalget av respondenter og på hvilke krav vi har stilt for at vi skal ha et representativt utvalg.

Datainnsamling, utforming av spørreundersøkelse samt innhenting av data vil bli nærmere utdypet i dette kapitlet.

I kapittel 5 vil se nærmere på hvilke svar vi har fått fra spørreundersøkelse, hvilke funn vi forventet å få og uventede funn som kan gi et annet grunnlag for argumentasjon i drøfting og analyse delen av hypotesen vår og de andre forskningsspørsmålene. Gjennom en deskriptiv analyse vil vi se på formålet med funn kapitlet som er å få en generell oversikt over dataen vi har samlet inn. Del to av analysen vil være de neste to kapitlene hvor vi vil ta en dypere

analyse, og gi mer utfyllende forklaringer som svarer på forskningsspørsmålene og hypotesen samt den store problemstillingen.

I kapittel 6 vil vi ta for oss hypotesen vår. Vi skal ta for oss hva en hypotese er og deretter vil vi se teste vår hypotese med grunnlag i teori og data innhentet fra spørreundersøkelse og generell data som vi har. Teoriene vi vil fokusere på i dette kapittelet vil være atferds økonomien, hvordan en persons atferd kan resultere i ulike utfall for økonomien deres.

I kapittel 7 vil vi se nærmere på forskningsspørsmålene våre. Her vil vi som i kapittel 6, analysere, se på sammenhenger og forklare tall vi har tilgjengelig som, tall fra analyse, tall fra tidligere funn, og teorier. Som avslutning vil vi ha en konklusjon som vil konkludere hele bacheloroppgaven.

1.5 Avgrensninger og forutsetninger

I denne oppgaven skal vi besvare problemstillingen vår gjennom empirisk analyse. Vi har valgt å fokusere analysen vår på atferd og forbruk studenter har i tilknytning til deres økonomi, selv om man kan finne mange andre faktorer som kan være med å forklare studenters økonomi og atferd. Vi skal videre ta i bruk klassisk økonomisk teori, konsumentteori og fenomenene rundt overmott og rasjonalitet. Dette er de teoriene vi ser på som viktige faktorer som kan være med å belyse og besvare problemstillingen, hypotesene og forskningsspørsmålene våre. Der er mange måter og se på studenters økonomi, men ettersom ønske om å se om media og enkeltsyn på studentøkonomien er som det blir fremstilt eller ikke.

Datainnsamlingen vår er basert på tilfeldige studenter. De fleste studentene som har besvart undersøkelsen er fra Universitetet i Sørøst-Norge, men vi har personer fra hele landet som har svart for å kunne se mer på studenter uavhengig av studiested og boplass. Vi har valgt å avgrense til generelt studenter, selv om det er et mangfold av universiteter. Vi velger slik for å få best mulig bilde på hvordan studenters atferd rundt økonomi og deres forbruk er. Vi ønsker et best mulig grunnlag for å kunne svare på problemstillingen vår og ser på en avgrensning på alle studenter som det riktige valget. Flere ulike typer studieretninger og flere studenter fra ulike studiesteder gir et godt grunnlag for å besvare oppgaven vår. I tillegg til vår primærdata som vi har skaffet oss gjennom spørreundersøkelsen vår, vil vi ta i bruk sekundær informasjon fra andre studier og rapporter som vi har funnet relevante for å gi et syn på problemstillingen vår.

2. Teori

I denne delen av oppgaven skal vi ta for oss teorier som skal hjelpe oss å belyse problemstillingen som omhandler «Konsekvenser for studenters økonomi under Covid-19 pandemien». Problemstillingen vår har tre forskningsspørsmål; 1. Har studenter kontroll på egen økonomi? 2. Har forbruket til studenter endret seg grunnet pandemien? 3. Tok studenter opp lån av rasjonelle grunner? Det er nok mange teorier som kan være relevante til de tre forskningsspørsmålene. Teoriene vi har valgt å bruke mener vi kan forklare og skape et bilde av funnene vi har valgt å fokusere på.

Gjennom klassisk økonomisk teori, konsumentteorien og nyttefunksjonen ønsker vi å svare på forskningsspørsmålet: «Har forbruket til studenter endret seg grunnet pandemien?». Vi ønsker med dette å se på hva endring i inntekt vil gjøre med mulighetsområdet for konsum og se på hvordan maksimering av nytten gjennom nyttefunksjonen og hvordan preferanser vil påvirket hvordan et individ vil maksimere nytten.

Atferdsøkonomien har flere grener, de vi har fokusert på er prospektteorien, tapsaversjon og overmot. Atferdsøkonomien har en del aspekt fra psykologien, og forklarer hvorfor beslutningstakere tar avgjørelser slik de gjør. Teorien belyser påstanden om at beslutningstakerens rasjonalitet har en begrensning og at grunnlaget for beslutningen er mer komplisert enn slik den er fremstilt i den økonomiske teorien (Cappelen & Tungodden, 2012) Vi bruker Prospektteorien, tapsaversjon og overmot når vi tar for oss forskningsspørsmål 1 og 3. “Tok studenter opp lån av rasjonelle grunner?” og “Har studenter kontroll på egen økonomi” Teoriene kan gi oss innblikk i hvorfor enkelte fenomen har oppstått.

2.1 Klassisk økonomisk teori

Tradisjonelt sett sier vi at klassisk økonomisk teori benyttes som et verktøy for å forstå konsumentens preferanser. Etter som vi ser på studenter, blir konsumenten studenter. Studenter er som alle andre alltid ute etter å maksimere sin nytte. Denne teorien vil fortelle mer om hva et valg vil gi som konsekvenser dersom andre valg muligheter vil nedprioriteres i form av en alternativkostnad. Muligheter for sparing vil bli avhengig av studentens valg av preferanser når de ønsker å maksimere sin nytte.

For å oppnå maksimering av nytte må beslutninger bli tatt av studenten. Det finnes veldig mange beslutningsmodeller, men man kan lage to litt grovsorterte grupper for å se på det litt lettere, de er:

- “Normative modeller: Handler om hvordan et rasjonelt menneske foretar beslutninger”. (“Beslutningsmodeller - eStudie.no”)
- “Deskriptive modeller: forklarer hvordan mennesker vurderer usikkerhet og hvordan irrasjonalitet påvirker evnen til å fatte gode beslutninger” (Sander, 2020).

Ser vi dette på en annen måte vil rasjonalitetsteori knyttes til normative modeller, mens for deskriptive modeller baseres på menneskets preferanser, men også oppfattelse. Dette vil gi to helt ulike måter for beslutningstaking.

2.2 Konsument teori

Vi har valgt å bruke den fremstilte versjonen av konsumentteorien gjort av Viggo Andreassen, Ivar Bredesen og Joachim Thøgersen i innføring i mikroøkonomi. I boka ser de på konsumentteorien for å se hvordan konsumenten (forbrukeren) velger å bruke sin inntekt på ulike goder» (Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

Konsumentteorien vil gi oss et bilde på hvor mye en konsument kan kjøpe av ulike goder. I denne sammenheng vil det være kombinasjon av ulike goder som vil være mest nyttig for konsumenten. Nyttmaksimering eller optimalt konsum vil si hvordan konsumenten vil oppnå mest mulig nytte av goder (Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

2.2.1 Forenklinger i modellen

1. «Konsumenten etterspør to konsumgoder.
2. Godene som inngår i konsumet, kan måles på en entydig måte, for eksempel i antall kg, liter osv.
3. Nytt til konsumenten avhenger bare av den mengden konsumenten selv konsumerer av godene.
4. Konsumentens preferansestruktur endres ikke i analyseperioden.

5. Konsumenten tar prisen på godene og inntekten for gitt og omtales derfor som pristaker eller pris fast kvantum tilpasser i gode- og arbeidsmarkedet. Prisen på de ulike godene blir dermed ikke påvirket av konsumentenes forbruk av godet. Konsumenten har heller ingen innflytelse på størrelsen på egen inntekt.
6. Konsumenten har full oversikt over prisen på og egenskapene til alle goder.
7. Konsumentenes inntekt går i sin helhet med til konsum. Vi ser dermed bort fra sparing. Modellen ser vi også bort fra muligheten for lån til konsum.
8. Konsumentens formål med konsumet er å gjøre egen nytte størst mulig.

(Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

Studenter har begrenset forbruk ved inntekt som de har disponibelt. Studenter har som oftest inntekt gjennom tre ulike faktorer: Gjennom lånekassen som tilbyr lån og stipend for alle som studere høyere utdanning, ekstrajobb vedsiden av studie eller jobb i ferie, og til slutt er økonomisk støtte gjennom familie. I sammenheng med har Norge og de norske studentene stått i en pandemi som har påvirket studentene økonomisk.

«Mulighetsområdet er det geometriske området i godediagrammet som er avgrenset av budsjettlinjen og mengdeaksene» Det vil si alle kombinasjoner av de varene som forbrukeren har råd til (Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

2.2.2 Budsjettbetingelsen

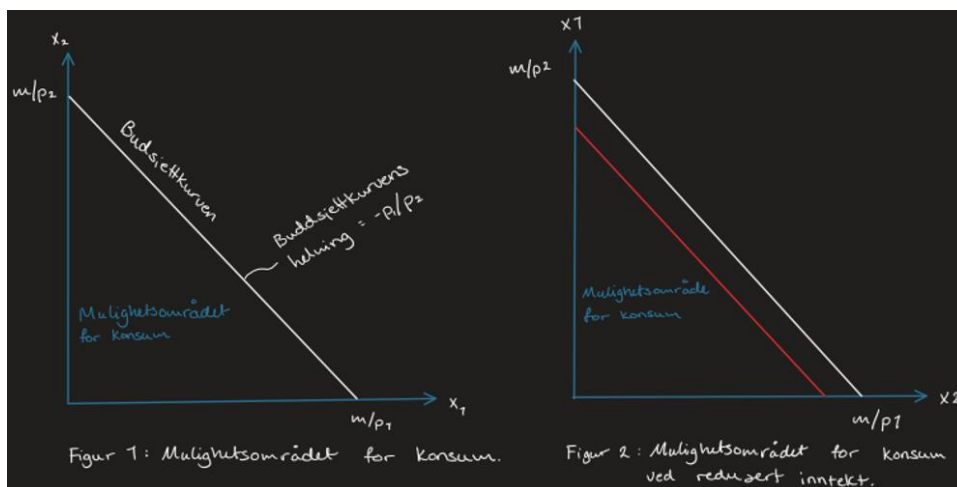
Budsjettbetingelsen begrenser konsumentens forbruksmengde. Mulighetsområdet er alle godekombinasjoner konsumenten har råd til. Budsjettrestriksjonen er ligning 1 som illustrerer dette. Ligningen uttrykkes med x_1 og x_2 for forbruk av to goder, mens prisen på gode er p_1 og p_2 . «I» er uttrykket for disponibel inntekt og denne begrenser hvor mye konsumenten kan konsumere (Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

Ligningen: $p_1x_1+p_2x_2 \leq I$

Slik *figur 2.1* viser kan vi se beste kombinasjon av godene 1 og 2 ved at forbrukeren bruker all sin disponible inntekt (I) på godene. X-aksen viser inntekt (m) og y-aksen viser prisene (p) på godene. Prisendring kan både påvirke konsumentens kjøpekraft og modellen. Ved enten fall i inntekt eller økning i priser vil området for muligheter minskes. Effekten av redusert inntekt som vi skal se på senere i oppgaven vil ikke påvirke fall graden på modellen, men selve mulighetsområdet vil bli påvirket på den måte at hvilken kombinasjon av godene 1 og 2

forbrukeren kan konsumere. Dette vil gjøre at en graf i dette tilfellet blir negativt skiftet. Derimot om inntekten og prisene i prosent minker vil *figur 2.1* se likt ut. Dette vil da si at da vil inntekten gjøre kjøpekraften mindre, men ved fall i prisene til tilsvarende prosent vil kjøpekraften øke og vil stå på samme utgangspunkt som før (Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

Figur 2.2 vil ha motsatt effekt på grafen enn hva vi tidligere har sett på. Studenter innen enkelte arbeidsyrker enten knyttet til studie eller som kun arbeid vedsiden av studie har opplevd økt etterspørsel av arbeid og høyere inntekt enn tidligere.



Figur 2.1 Mulighetsområdet for konsum og *Figur 2.2* Mulighetsområdet for konsum ved redusert inntekt (Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020)

Hvis vi da ser på en økt inntekt og foruten tenker ingen endring i priser vil kjøpekraften ha et positivt skifte i grafen. Dette vil si økt inntekt. Som nevnt tidligere vet vi at dersom studenter fikk en redusert inntekt ville grafen flyttes innover til venstre og ved økte priser. Dersom studenter fikk økt inntekt ville grafen blitt flyttet utover til høyre og gitt et større mulighetsområde for konsum. Når inntekten blir redusert eller økt vil det påvirke studenters kjøpekraft og mulighetsområdet. Hver students preferanser vil påvirke hvordan en student bruker sin inntekt på de ulike godene (Andreassen , Bredesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

2.3 Nyttfunksjonen

Hvilke kombinasjoner av flere goder konsumenten foretrekker, er det vil kaller for nyttefunksjonen. Når vi ser på hvilke godekombinasjoner en konsument ønsker, kan vi se på det spesifikt, at en konsument foretrekker x antall stykker kjøtt over x antall stykk kyllingfileter. Dette ser vi på som den tungvinte ettersom vi spesifikt forklarer hvilke kombinasjoner en konsument foretrekker (Andreassen , Bredeesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

Nyttfunksjonen er en alternativ måte fremfor den verbale beskrivelsen av preferanser som en konsument han. Denne tar ikke for seg spesifikke kombinasjoner, men den sorterer alle mulige kombinasjoner av goder som samsvarer med konsumenten. Nyttfunksjonen brukes sammen med konsumentteorien som gir en bedre og enklere fremstilling av en konsuments preferanser (Andreassen , Bredeesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

2.4 Atferdsøkonomi

Tidligere har vi sett at økonomisk teori tar for seg hvordan beslutningstakere blir motivert og tar avgjørelser. Økonomisk teori viser oss at mennesker handler slik at det blir mest lønnsomt. Atferds økonomi derimot er en retning innen økonomifaget som har sammenhenger fra blant annet psykologifaget (Ekström, Store Norske Leksikon, 2019). Den forsøker gjennom en realistisk måte å forklare økonomiske teorier. Teorien belyser påstanden om at beslutningstakerens rasjonalitet har en begrensning og at grunnlaget for beslutningen er mer komplisert enn slik den er fremstilt i den økonomiske teorien (Cappelen & Tungodden, 2012). Det er ikke slik at mennesker alltid handler ut ifra det som er mest lønnsomt. Et eksempel på dette er at vi ikke bare kjøper ting som er nødvendige (Andreassen , Bredeesen, Thøgersen, & Keeping, 2020).

2.4.1 Overmot

I atferds økonomien er overmot et viktig fenomen som omhandler menneskers oppfatning av egne evner på. Overmot er en overdreven tro på sine egne ferdigheter, kunnskap og egenskaper og skiller seg ut fra vanlig optimisme. Konsumentens optimistiske syn på sin evne til å evaluere, vurdere og beslutte er naturlig og at deres optimisme kan bidra positivt i beslutningstaking. Man kan også diskutere at en mulig overvurdering av egen evne vil kunne ha motsatt effekt og at man får for høy selvtillit til sine egne evner og tar mindre gode avgjørelser. Ifølge Marius Brun Haugen fra DNB Markets er det mange som taper på eget overmot i aksjemarkedet (Olaussen, 2022). Der finnes empiriske bevis gjort av forskere om at

konsumentens forskjellige oppfatninger av en egenskap kan skyldes overkonfidens. Vi kan ta et eksempel. Det er forskjellige oppfatninger på hva som er ærlighet. Man kan se på ærlighet som noen som ikke lyver, mens noen kan se på det på en annen måte som å være en ærlig person ettersom man ikke stjeler. Begge de to oppfatningene kan gjør at en person ser på seg selv som ærlig.

Forskning viser at grunnet overmot kan vi ha urealistiske antakelser om fremtiden. Ofte kan man tro at man kan få bedre jobb og derfor bedre lønn. Denne typen overmot er ofte utbredt blant studenter. Studenter mangler ofte kunnskapen rundt nedbetaling av lån og kan tro de klarer å betale ned mer enn realiteten. Overmot kan derfor forklare noe om hvorfor studenter tar opp lån (Håland, 2019).

2.4.2 Prospektteorien

Prospektteorien er sett på som en av de viktigste funnene i atferdsøkonomien. Teorien ble utviklet i 1979 av Daniel Kahneman og Amos Tversky. Det er tre kognitive trekk i prospektteorien; tilpasningsnivå, avtagende sensitivitet og tapsaversjon (Kahneman, 2012).

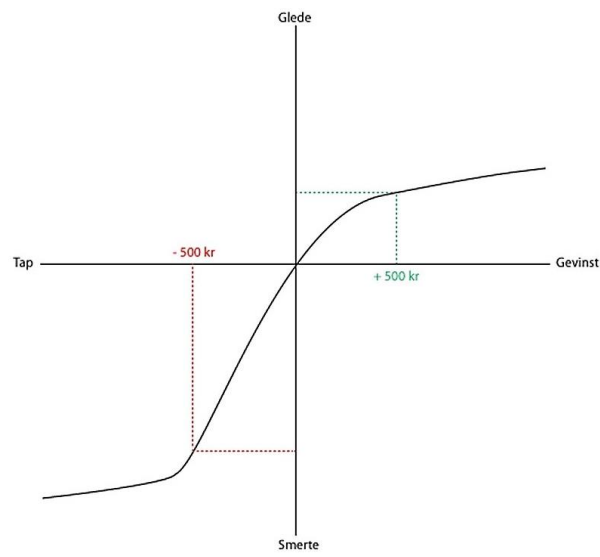
Teorien er et alternativ til den veletablerte teorien om forventet nytte (Skogvold & Solheim, 2018). Prospektteorien prøver å forklare beslutningstakerens avgjørelse når de er utsatt for situasjoner som innebærer risiko. Beslutningstakere prøver i større grad å unngå tap fremfor å oppnå større gevinst. Teorien viser til at beslutningstakere velger trygghet framfor usikkerhet og at de vil ta en sikker gevinst fremfor en gevinst med mer usikkerhet. Prospekt teorien strider imot den vanlige standard økonomiske oppfatningen hvor mennesker alltid vil ende opp med et valg som er mest rasjonelt og som gir mest gevinst.

2.4.3 Tapsaversjon

Tapsaversjon er et gren innenfor prospektteorien. Ifølge Økonominettverket er tapsaversjon: «Tapsaversjon handler om hvordan mennesker har en sterk preferanse for å unngå økonomiske tap fremfor å skaffe seg en ekstra fordel eller gevinst» (Økonominettverket, 2015).

Et eksempel på tapsaversjon er at mennesker føler mer smerte ved tap enn de føler glede ved funn. Forskningen til Kahneman og Tversky er motstridene i kontekst med forventet nytte-teori som begrunner at gleden av å for eksempel vinne 500kr er symmetrisk med «smerten» av å tape 500kr. Tapsaversjon viser derimot at det er økende smerte ved tap enn glede ved gevinst. Mennesker legger ulikt vekt til økonomisk gevinst og tap (Finansavisen, 2020). Ser

man på figuren nedenfor kan man få et bilde av hvordan en person opplever å vinne 500kr kontra å tape 500kr.



2.4.1 Tapsaversjon (Økonominettverket, 2015) (Ekström, Store Norske Leksikon, 2019)

Over har vi beskrevet hvordan man opplever tap sammenlignet med funn. Når skal vi se på hvordan dette påvirker beslutningstakere i valg. Fordi vi ikke er like glade for en gevinst som vi er lei oss ved et tap, velger folk heller å ta sikker gevinst ovenfor usikker gevinst som er større. Et av de mer kjente eksperimentene som er blitt gjort omhandlende tapsaversjon var rundt et lotteri. Deltakerne i lotteriet kunne med sikkerhet vunnet 100kr eller for 200kr med 50% sjanse. De som deltok i eksperimentet, foretrakk 100 sikker gevinst fremfor å få muligheten til å vinne 200kr. Når deltakerne fikk derimot de 200kr først var de mer villige til å spille for å beholde de 50% fremfor å gi tilbake de 100kr med sikkerhet. Dette eksperimentet viser hvordan mennesker foretrekker det ene alternativet fremfor det andre tilross for at verdien er den samme (Økonominettverket, 2015).

2.4.4 Overmot

I atferds økonomien er overmot et viktig fenomen som omhandler menneskers oppfatning av egne evner på. Overmot er en overdreven tro på sine egne ferdigheter, kunnskap og egenskaper og skiller seg ut fra vanlig optimisme. Konsumentens optimistiske syn på sin evne til å evaluere, vurdere og beslutte er naturlig og at deres optimisme kan bidra positivt i beslutningstaking. Man kan også diskutere at en mulig overvurdering av egen evne vil kunne ha motsatt effekt og at man får for høy selvtillit til sine egne evner og tar mindre gode avgjørelser. Ifølge Marius Brun Haugen fra DNB Markets er det mange som taper på eget overmot i aksjemarkedet (Olaussen, 2022). Der finnes empiriske bevis gjort av forskere om at konsumentens forskjellige oppfatninger av en egenskap kan skyldes overkonfidens. Vi kan ta et eksempel. Det er forskjellige oppfatninger på hva som er ærlighet. Man kan se på ærlighet som noen som ikke lyver, mens noen kan se på det på en annen måte som å være en ærlig person ettersom man ikke stjeler. Begge de to oppfatningene kan gjør at en person ser på seg selv som ærlig.

Forskning viser at grunnet overmot kan vi ha urealistiske antakelser om fremtiden. Ofte kan man tro at man kan få bedre jobb og derfor bedre lønn. Denne typen overmot er ofte utbredt blant studenter. Studenter mangler ofte kunnskapen rundt nedbetaling av lån og kan tro de klarer å betale ned mer enn realiteten. Overmot kan derfor forklare noe om hvorfor studenter tar opp lån (Håland, 2019).

3. Metode

Metode kommer av det greske uttrykket *methodos* og betyr å følge en bestemt vei mot et mål (Asbjørn Johannesen, 2019). Metode kan defineres som "en planmessig fremgangsmåte. Hvilken planmessig fremgangsmåte som er best egnet i en gitt situasjon, avhenger både av hva som er vårt mål, hvordan "verden" ser ut, og av hvilke ressurser vi har til disposisjon" (Gripsrud, 2004). Metode dreier seg altså i vårt tilfelle om hvordan vi skal gå frem for å innhente den informasjonen vi trenger, og på hvilken måte vi skal analysere informasjonen vi har med mål om å besvare forskningsspørsmålene.

I dette kapittelet skal vi presentere empirien som er innsamlet under forskningsdelen. Vi har i denne oppgaven fokusert på kvantitativ forskning for å hente inn den informasjonen som er relevant i forhold til problemstillingen vår. Kapittelet vil ta for seg forskningsdesign, valg av metode, datainnsamling, og valg av informantgruppe.

3.1 Forskningsmetoder

I hovedsak ser man til to forskjellige hovedtilnærminger man kan benytte når man ønsker å besvare et forskningsspørsmål, man sikter da til kvalitativ- eller kvantitativ metode, likevel er det i dag også ganske vanlig å se på disse to metodene som komplementære metoder. Et resultat av disse metodene sammen kaller man flermetodedesign, eller triangulering. (Ringdal, 2007). Det å velge riktig metode er i stor grad viktig for å kunne utføre en vellykket undersøkelse, forskerens kompetanse og spesielt problemstilling sammen med forskningsspørsmål bør være viktige kriterier når man velger metode.

3.1.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskningsstrategi benyttes når man ønsker å komme i dybden på et tema, og hvor man kan få frem fyldige beskrivelser av forskningsspørsmålet. Denne strategien benyttes også om spørsmål som ikke lar seg tallfeste eller måle, og egner seg derfor når man ønsker å undersøke analyseenheter man har liten forhåndskunnskap til, og som det gjerne ikke er forsket på tidligere. Eksempler på kvalitative metoder kan for eksempel være å gjennomføre ulike typer intervjuer eller observasjoner (Ringdal, 2007).

3.1.2 Kvantitativ metode

Kvantitativ forskningsstrategi benyttes når man ønsker å kartlegge utbredelsen av noe, og ønsker som oftest å telle opp antall forekomster av forskjellige analyseenheter. Ved

datainnsamlingen i en kvantitativ undersøkelse er spørreskjemaer den mest benyttede metoden. I motsetning til kvalitativ metode har man ved kvantitativ metode ofte større kjennskap til temaet som skal studeres, og det finnes som regel lignende undersøkelser som er gjennomført tidligere (Asbjørn Johannesen, 2019). Når man bruker spørreundersøkelser har man ikke muligheten til å tilpasse seg til analyseenhetene underveis, dette krever derfor en større innsats på forhånd i forhold til hva man trenger ved en kvalitativ undersøkelse. For å opprettholde påliteligheten og gyldigheten til undersøkelsen er det derfor viktig med en strukturert datainnsamlingsmetode, hvor man har gjort et grundig forarbeid med oppbyggingen av undersøkelsen.

Vi kan altså skille mellom kvalitativ- og kvantitativ metode ved at kvalitativ metode benyttes når man ønsker å gå i dybden, mens kvantitativ metode benyttes når man ønsker å se på utbredelsen.

3.1.3 Flermetodedesign

Å ta i bruk både kvalitative og kvantitative data blir ofte kalt for triangulering. Hvis den ene metoden er underordnet, hender det at dette forekommer. Ved for eksempel ved en feltobservasjon som en forundersøkelse til bruk i en kvantitativ hovedundersøkelse, dette kan også likestilles ved at man for eksempel bruker en spørreundersøkelse og benytter fullstendige svar på spørsmål som er åpne til å utdype svar på strukturerte spørsmål. (Ringdal, 2007).

3.2 Forskningsdesign

Når man skal gjøre en undersøkelse, står man ovenfor flere overveielser og valg. Tidlig i prosessen er det særs viktig at man tar stilling til hva som skal undersøkes, hvem som skal undersøkes og hvordan man skal gjennomføre undersøkelsen. Denne prosessen er det man i forskning kaller for design, nærmere bestemt forskningsdesign. (Asbjørn Johannesen, 2019)

Eksperimentell er det klassiske designet for å undersøke årsakssammenhenger, og benyttes som oftest i medisinsk forskning. Dette er en typisk kvantitativ design, og det finnes knapt eksempler på bruk av kvalitative metoder i eksperimenter.

Tverrsnitt- og langsgående tidsdesign tar i bruk tidsdimensjonen på to forskjellige måter for å samle inn informasjon. Tverrsnittdesignet baserer seg på et bestemt tidspunkt, mens langsgående design følger den ønskede forskningsgruppen over en lengre tidsperiode. Dette

gjør at man kan undersøke eventuelle endringer som kan påfalle med tiden. Disse designene er mulig å bruke innenfor både kvalitativ og kvantitativ metode.

Casestudier og komparativ design benyttes også både i kvantitative- og kvalitative forskningsstrategier. Grunnen til at vi ser på de to designene i sammen er at de begge bygger på et lite antall analyseenheter, som f.eks. individer, bedrifter eller land.

3.3 Relabilitet og validitet

Reliabiliteten, eller påliteligheten, til en undersøkelse forteller oss om gjentatte målinger med samme måleinstrument ville gitt samme resultat ved hver undersøkelse. Validiteten, eller gyldigheten til en undersøkelse forteller oss om man faktisk har målt det man ønsket og mål. Denne formen for validitet kalles som oftest for begrepsvaliditet, siden validitetsbegrepet også benyttes i en annen betydning ved bruk av eksperimentell design. (Ringdal, 2007).

På grunnlag av dette forstår vi at det er mulig at en undersøkelse kan ha høy reliabilitet selv om validiteten er lav. Man ville for eksempel fått høy reliabilitet dersom man målte høyden til 95 % av befolkningen for å måle gjennomsnittshøyden, men validiteten til undersøkelsen ville blitt lav dersom man hadde som utgangspunkt i å finne gjennomsnittshøyden til 13-åringer. For at validiteten skal være høy er det forutsatt at også reliabiliteten er høy. Hvis vi ikke kan etterprøve resultatene fra undersøkelsen, hjelper det ikke om vi har målt det vi ønsket å finne ut av. For å sikre både høy reliabilitet og validitet ved vår undersøkelse er det viktig å fokusere dette gjennom hele forskningsprosessen, fra forarbeid og utførelse av undersøkelsen til analysen av forskningsdataen. Skal funnene i en studie kunne bli generalisert, forutsettes det normalt høy grad av både validitet og reliabilitet (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2007).

3.4 Valg av metode

I denne oppgaven har vi formulert forskningsspørsmål som gjør at det er mest hensiktsmessig å gjennomføre en tverrsnittsundersøkelse eller en tidsserieundersøkelse. Vi har i våre forskningsspørsmål ønsket å få en forståelse av hvordan studenter har blitt påvirket av Covid-19 på forskjellige områder økonomisk, derfor har vi funnet det mest tilfredsstillende å gjennomføre en tverrsnittsundersøkelse. Vi har tatt denne beslutningen på grunnlag av tidsbegrensningen til gjennomføringen, og det i liten grad er interessant å se på endringer innenfor det korte tidsperspektivet gitt til å svare på oppgaven. I annet tilfelle kunne det vært

interessant og undersøkt om forskjeller fra de forskjellige periodene forbundet med pandemien.

3.4.1 Tverrsnittsundersøkelse eller tidsserieundersøkelse?

Med bakgrunn i de forskningsspørsmålene som vi ønsker besvart med denne undersøkelsen vil man kunne avgjøre om det er mest hensiktsmessig å gjennomføre en tverrsnittsundersøkelse eller en tidsserieundersøkelse. Siden vi med våre forskningsspørsmål har bestemt oss for å se nærmere på hvordan studenter har blitt påvirket av Covid-19 pandemien, ser vi på det som mest hensiktsfullt å gjennomføre en tverrsnittsundersøkelse. Dette valget har vi tatt som følge av tidsbegrensingen gitt i besvarelsen av oppgaven. Selv om det som tidligere har vært sagt, kunne vært interessant å undersøke påvirkningen over tid.

En kvantitativ tverrsnittsundersøkelse gjennomføres som en spørreundersøkelse i et stort utvalg. «En spørreundersøkelse (survey) er en systematisk metode for å samle inn data fra et utvalg personer (bedrifter, organisasjoner) for å gi en statistisk beskrivelse av den populasjonen utvalget er hentet fra» (Ringdal, 2007).

3.4.2 Besøksintervju, telefonintervju eller spørreskjema for selvutfylling?

Når man samler inn data i forbindelse med spørreundersøkelse, er det tre forskjellige innsamlingsteknikker som benyttes; besøksintervju, telefonintervju eller spørreskjema for utfylling. Her er de tre teknikkene presentert i *tabell 3.1*:

	Besøksintervju	Telefonintervju	Selvutfyllingsskjema
Kommunikasjon	Visuell og auditiv	Auditiv	Visuell
Teknologi	Papir, CAPI (Computerassisted personale interviewing)	CATI (Computerassisted telephone interviewing)	Papirskjema i posten + optisk lesing (OCR), e-post, internettskjema
Personvern	Lavt: Intervjuer til stede, og andre kan overhøre intervjuet	Middels: andre kan overhøre intervjuet	Høyt: ingen tilstede, kan gi absolutt anonymitet
Gjennomføringstid	Lang	Kort	Middels
Kostnad	Høy	Middels	Lav
Fordeler	Stor fleksibilitet, lange intervju, intervjuer kan motivere og oppklare misforståelser	Rask gjennomføring fra ett sted, kan nå geografiske spredte utvalg	Stor svarfrihet, kan nå geografiske spredte utvalg
Ulemper	Krever lokale intervjuere, stor organisasjon, intervjuereffekter	Bare korte intervju, overflatisk, lett å nekte	Stort frafall, få kontrollmuligheter

Tabell 3.1: Sammenligning av de tre datasamlingsteknikker i spørreundersøkelser (Ringdal, 2007)

Vi ønsker å samle inn store mengder data fra et relativt stort utvalg studenter i denne undersøkelsen, derfor vil det være altfor krevende å gjennomføre besøks- eller telefonintervjuer, vi valgte derfor å satse på selvutfyllingsskjema.

3.5 Utvalg

Populasjonen er en samling av alle enhetene som et forskningsspørsmål gjelder for (Asbjørn Johannesen, 2019). Når man som i vårt tilfelle skal gjennomføre en kvantitativ studie, så ønsker man altså å finne ut noe om populasjonen. Man ønsker likevel ikke og trenger heller ikke at hele populasjonen deltar i undersøkelsen, man velger derfor et utvalg som skal representere populasjonen. I vårt tilfelle er det alle studenter som er registrert som er populasjonen, vårt utvalg blir da tilfeldig valgte studenter som vi har hatt tilgang til å stille spørreundersøkelsen via våre personlige kanaler og foreleseres kanaler.

3.5.1 Krav til representativt utvalg

For at et utvalg skal kunne gi en reell representasjon av populasjonen i en undersøkelse, skal i utgangspunktet alle variabler man ønsker å ta med i undersøkelsen ha samme fordeling i utvalget som i populasjonen (Ringdal, 2007). Ofte når man er på jakt etter å skaffe et representativt utvalg tar man i bruk en metode hvor man foretar enkel tilfeldig trekking. Ved å velge ut representanter tilfeldig fra populasjonen er det sannsynlig å tenke at utvalget vil være et representativt utvalg for populasjonen. De resultatene man da vil få fra undersøkelsen gjort av utvalget, vil i så tilfelle ved hjelp av statistisk teori kunne bli generalisert til å gjelde hele populasjonen. (Ringdal, 2007)

3.6 Datainnsamling

For å besvare problemstillingen vår har vi valgt å gå for en kvantitativ tilnærming gjennom en tverrsnittundersøkelse. Undersøkelsen skal gjennomføres som en spørreundersøkelse. I denne undersøkelsen er enheten en student, og populasjonen blir alle studentene vi undersøker. Det som skal undersøkes blir omtalt som variabler. Variable blir studentene sin økonomi under covid-19.

3.6.1 Innhenting av svar

Vi har en avgrenset målgruppe, studenter. Vi har derfor valgt for å sende ut undersøkelsen der vi mente vi fikk mest svar fra vår målgruppe. Vår målgruppe var i det store og hele studenter, i utgangspunktet hadde vi ingen begrensning på hvilken studieretning man går, eller på hvor i landet man studerer. Vi ønsket i utgangspunktet å treffe så mange som mulig for å eventuelt ha muligheten til å sammenligne de forskjellige gruppene. Vi så på dette som mest hensiktsmessig av flere grunner. Ved å gå direkte til studenter gjennom forelesere ville vi sannsynligvis få flere svar enn om vi deler den selv på ulike media. Vi la også ut spørreskjemaet på ulike studentsider, som Facebook siden til studenter ved Universitetet i Sørøst-Norge Campus Kongsberg. Undersøkelsen ble sendt ut i våre kanaler 31.03.2022, videre delt av foreleser i løpet av de første ukene i april. Den ble da delt i forelesninger tilknyttet økonomiske fag ved Universitetet i Sørøst-Norge, samtidig ble den sendt og delt for studenter ved OsloMet, her også var det studenter med økonomi som hovedfag. Undersøkelsen ble stengt med 101 respondenter den 04.05.2022.

3.6.2 Spørreskjemaets spørsmål

Spørreundersøkelsen er bygget opp etter hva vi mener vil gi oss mest hensiktsmessige svar, den er delt inn i 3 deler; Kunnskap, handling og holdning. Spørreskjemaet er rigide, det vil si at vi på forhånd har bestemt oss for hva vi spørre om. Ulempen med et slikt spørreskjema er at vi ikke vil få mulighet til å få svar utover det vi spør om. Spørsmålene våre har enkelt språk slik at målgruppen skal forstå spørsmålene, i tillegg har vi hat fokus på å spørre om en ting om gangen. I forbindelse med utformingen av undersøkelsen var det viktig å bygge opp en undersøkelse som var enkel å gjennomføre, og enkel å forstå. Det ble derfor i prosessen laget forskjellige utkast som ble etterprøvd innad i gruppen, før vi fant noe vi var fornøyde med som ble sendt til veileder for gjennomgang. Etter gjennomgang av og med veileder ble undersøkelsen endret etter de føringer som ble gitt før den da ble sendt ut.

3.6.3 Oversikt over respondenten

Første del av undersøkelsen omhandler kunnskap. Dette er spørsmål respondenten kan fasiten på. Spørsmålene omhandler blant annet om kjønn, alder og studie plass. Nærmere bestemt skal vi få oversikt over respondenten. Formålet med å få oversikt over respondenten er slik at vi videre kan se sammenhenger mellom type person og eventuelle fenomen. Denne delen av undersøkelsen gir oss også svar på om respondenten er i vår målgruppe.

3.6.4 Hva skjedde under Covid-19 Pandemien?

Del 2 av undersøkelsen har som formål å få informasjon om hva som skjedde under Covid-19 pandemien. Vi vil da kunne kartlegge blant annet økonomiske handlinger og hendelser knyttet rundt pandemien. I denne delen spør vi for eksempel studenter om de tok opp tilleggs lån eller hvor mye de fikk spart. Hensikten med spørsmålene her å få mest mulig informasjon slik at vi kan lage oss et bilde på situasjonen, samt finne eventuelle fenomen.

3.6.5 Respondentens holdninger

Deretter kommer holdningsspørsmålene. Det som er viktig med slike holdningsspørsmål er at respondentene kjenner til temaet godt. Det må være tema studentene kjenner seg igjen i. I denne delen vil vi finne ut om hva respondentene, nærmere bestemt studentene mente om de ulike hendelsene. Her er det viktig å merke seg at i denne delen skal vi ikke fine konkrete svar på hvordan økonomien til studentene ble påvirket, men hvordan oppfattet studentene de ulike tiltakene og situasjonen. På denne måten vil vi kunne vurdere eventuelle fenomen vi finner gjennom handlingsdelen ut ifra studentens syn. Vi har derfor en del spørsmål på denne delen som omhandler samme situasjon eller tiltak for å få styrket validiteten til svarene vi får.

3.6.6 Svar

Spørreundersøkelsen har tre varianter av besvarelser; 1. velge et svar fra en rekke alternativ som er bestemt på forhånd. 2. skrive et svar selv og 3. ta stiling på en skala fra 1-5.

Grunnlaget for dette er at vi ønsker å gjøre det lettest mulig for respondenten å svare på vår undersøkelse, ved å trykke på svaret. Ulempen er at respondenten ikke vil få mulighet til å påvirke svarene med egne skildringer og må kanskje tilpasse sine egne svar i forhold til hva undersøkelsen spør om. Samtidig ønsker vi ikke at noen skal føle seg utenfor ved at de ikke finner svaralternativet som passer seg, derfor har vi på noen spørsmål valgt å ikke ha svaralternativ tiltros at dette tar lenger tid å svare på.

4. Funn av data – Generell

Vi har samlet inn data fra 101 studenter for å kunne svare på hypotesen og forskningsspørsmålene som er tidligere nevnt. Dataen vil være en del av grunnlaget når vi skal besvare vår problemstilling. Vi vil videre i kapittel 6 og 7 ha en dypere analyse av våre funn. Før vi fortsetter med å dypere analyse skal vi først presentere en mer generell analyse av dataen vår gjennom deskriptiv analyse.

4.1 Deskriptiv analyse

4.1.1 Demografi

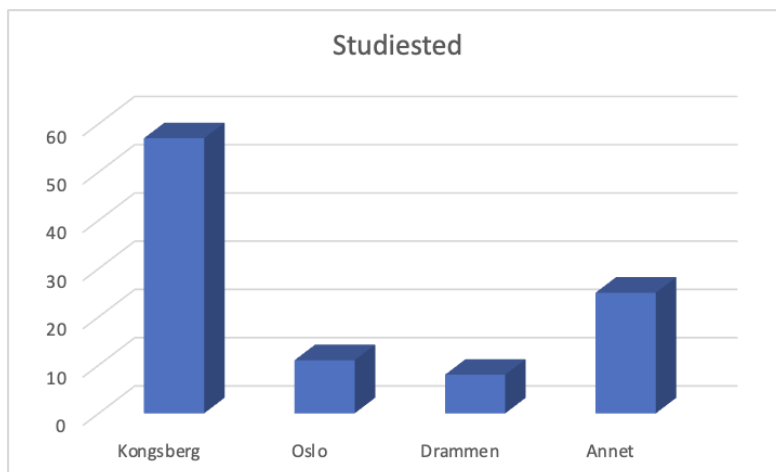
Vi har valgt å hente inn data ved kvantitative analyse. Ved vårt valg av datainnsamling vil deskriptiv analyse være det mest passende for å kunne gi en forklaring av våre funn.

Deskriptiv analyse vil er et verktøy som vil gi oss et grovt overblikk over våre funn, og vil gi oss en generell forklaring over karakteristiske trekk ved utvalget. Av 101 studenter som deltok i spørreundersøkelsen kan vi under på *tabell 4.1* se at majoriteten av de som svarte var kvinner med hele 54% av de totalt 101 studentene. Vi ser samtidig i *tabell 4.2* at av de som besvarte spørreundersøkelsen er det aldersgruppen 22-25 år som har størst andel representanter med 53%. En forklaring på dette kan være at denne aldersgruppen er gruppen med flest antall representanter innenfor utvalget av studenter.

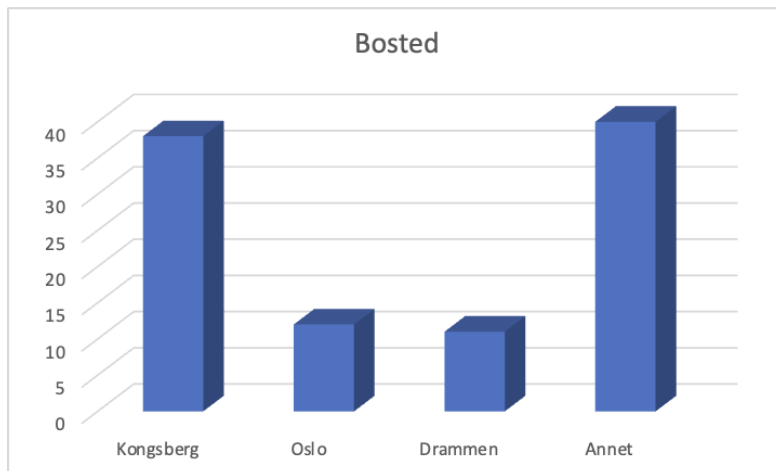
Vi har valgt å hente inn data ved kvantitative analyse. Ved vårt valg av datainnsamling vil deskriptiv analyse være det mest passende for å kunne gi en forklaring av våre funn.

Deskriptiv analyse vil er et verktøy som vil gi oss et grovt overblikk over våre funn, og vil gi oss en generell forklaring over karakteristiske trekk ved utvalget. Av 101 studenter som deltok i spørreundersøkelsen så vi at majoriteten av de som svarte var kvinner med hele 54% av de totalt 101 studentene. Vi ser samtidig så vi at av de som besvarte spørreundersøkelsen er det aldersgruppen 22-25 år som har størst andel representanter med 53%. En forklaring på dette kan være at denne aldersgruppen er gruppen med flest antall representanter innenfor utvalget av studenter.

For å skaffe oss en liten oversikt over hvor respondentene studerer og hvor de har sitt bosted, har vi valgt å stille et par spørsmål rundt dette. Det vi da ser i *tabell 4.3* og i *Tabell 4.4* er at majoriteten av respondentene er tilhørende Kongsberg og bor i områdene rundt. Ved at vi har samlet steder med få respondenter i gruppe *annet* har vi kunnet gruppere respondenten som vist. Går vi mer nøye inn i dataen som er samlet inn så er store deler av respondentene som er gruppert under annet, tilhørende områder i nærheten av Kongsberg og Drammen.



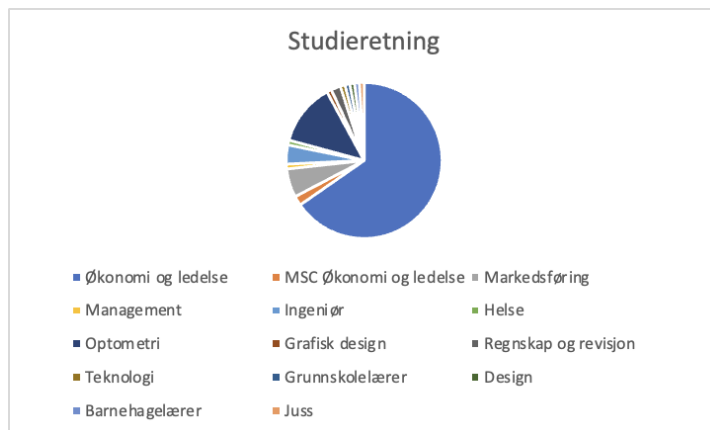
Tabell 4.1: Studiested blant studentene



Tabell 4.2: Bosted blant studentene

Da vi formulerte forskningsspørsmål ønsket vi å undersøke om det var forskjell i hvordan studenter fra ulike studieretninger håndterte økonomien under pandemien, og om det var en forskjell på hvilke studieretninger som beholdt jobb under pandemien. En del av undersøkelsen går derfor ut på hvilken studieretning respondentene går. Vi kan se av *tabell 4.4* at majoriteten av de som besvarte gikk økonomi og ledelse, men ser vi på økonomifaget som helhet er andelen enda større. Majoriteten av økonomistudenter kan forklares ved at

utvalget vi hadde tilgang til var i hovedsak økonomistudenter, og at det derfor er naturlig at dette er majoriteten. Optometri var den gruppe med nest flest respondenter, dette kan forklares ved at undersøkelsen ble sendt ut til studenter ved Universitetet i Sør-Øst-Norge og der fikk en del optometri studenter muligheten til å svare. Den tredje største gruppen var markedsføringsstudenter, videre er det ingen større grupper som skiller seg ut.



Figur 4.3: Studieretning fra respondenter

For å kartlegge om respondentene har vært studenter under et av pandemiens år, så har vi stilt et spørsmål som omhandler hvilket år de begynte studiene. Fra spørreundersøkelsen kunne vi se at respondentene fordeler seg jevnt over de siste tre årene, men at hovedandelen startet 2019. Av 101 respondenter tilhørte 45 av respondentene gruppen studenter som startet med studier i 2019 eller tidligere gir oss best grunnlag i forhold til seinere spørsmål rundt om de har opplevd endringer. I 2020 fikk vi svar fra 20 studenter og i 2021 fikk vi 28 studenter som svarte oss gjennom undersøkelsen. Studenter som har startet i denne perioden har vært studenter før en tid med pandemi, under og delvis etter. Med grunnlag i at vi har sendt ut undersøkelsen til studenter så tar vi høyde for at alle respondentene er studenter fortsatt, eller at de har vært studenter under de gitte periodene. Vi ekskluderer derfor ingen respondenter med tanke på hvilket år de startet studiene.

I *Tabell 4.6* ser vi svarene vi fikk i undersøkelsen i forhold til de som tok opp lån eller ikke samt hvilket år de startet studie. Her er det en sammenheng mellom studiestart og ekstralån. P-verdien i denne sammenhengen er <0.001 . Det vil si at man med 99% sikkerhet kan si at studiestart og om de tok opp lån eller ei har en sammenheng.

Studiestart * Tok ekstra lån Crosstabulation

Count

		Tok ekstra lån				Total
		Ja, i 2020	Ja, i 2021	Ja, både 2020 og 2021	Nei	
Studiestart	2021	0	3	2	23	28
	2020	1	3	5	11	20
	2019	4	3	7	31	45
	2018 eller før	1	2	1	4	8
Total		6	11	15	69	101

Tabell 4.6: Studiestart for de som tok opp lån eller ikke.

Tabell 4.7 viser hvor mye studentene fikk spart fordelt på om de tok opp lån eller ikke. I denne sammenhengs analysen fra SPSS ser i en sammenheng mellom hvor mye man sparte og om man tok opp lån eller ei. Vi ser her at personer som ikke tok opp lån klarte å spare mye penger, men at der er enkelte som tok opp lån. P-verdi sier at vi med 99% sikkerhet kan si her er en sammenheng.

Hvor mye sparte du * Tok ekstra lån Crosstabulation

Count

		Tok ekstra lån				Total
		Ja, i 2020	Ja, i 2021	Ja, både 2020 og 2021	Nei	
Hvor mye sparte du	0 til 5000	0	1	6	6	13
	5000-10000	3	0	1	6	10
	10000-20000	0	1	1	3	5
	20000-30000	2	1	0	3	6
	mer enn 30000	0	6	3	30	39
	vet ikke	1	2	4	21	28
Total		6	11	15	69	101

Tabell 4.7: Sparing og tok opp lån sammenlignet.

Den neste tabellen vi skal se videre på og dypere på i analyse og drøfte kapittelet er hvor mye folk sparte i forhold til om de var permittert under pandemien. Igjen kan vi se her at p-verdien er under 0.05. P-verdien er 0.013 og dette vil si at her er en sammenheng mellom om de var permittert eller ikke og hvor mye de sparte

permittert * Hvor mye sparte du Crosstabulation

Count		Hvor mye sparte du						Total
		0 til 5000	5000-10000	10000-20000	20000-30000	mer enn 30000	vet ikke	
permittert	Ja, i 2020	1	4	1	3	9	4	22
	Ja, i 2021	4	0	0	0	1	0	5
	Ja, både 2020 og 2021	1	0	0	0	1	2	4
	Nei	7	6	4	3	28	22	70
Total		13	10	5	6	39	28	101

Tabell 4.8: Permittert som tok opp lån eller ikke.

I *Diagram 4.1* ser vi en oversikt over hva respondentene svarte på endringer i forbruk. Vi ser at redusert forbruk og ingen endringer i forbruk er de største søylene. Av 101 studenter har 34% svart de reduserte forbruket sitt, mens 35% skrev de ikke endret forbruke som følge av pandemien. 13 % av de som svarte sa at de økte forbruket, mens 16% sa “vet ikke” på om de endret forbruket.

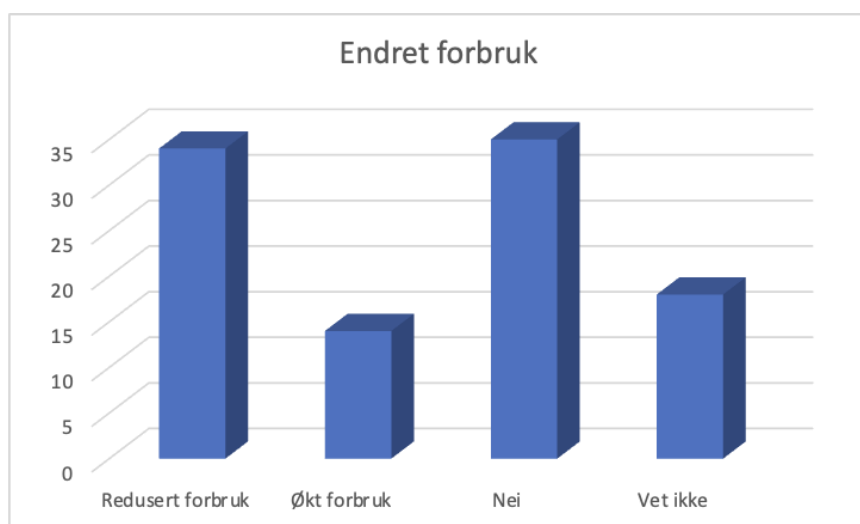


Diagram 4.1: Endret forbruk under Covid-19

Tabell 4.9 nedenfor viser antall og prosent hvor mange som har hatt nedgang i inntekt eller ikke og personer som mener de har hatt en økning i inntekt eller ikke. Tabellen viser at endring i inntekt, både økning og nedgang, har påvirket studentene lite. Der er noen som har fått mer inntekt, men største prosenten har hatt en uendret inntekt under pandemien.

Nedgang i inntekt	Antall	Prosent	Økt inntekt		
			1-5	Antall	Prosent
Ja, bare i 2020	16	16 %	1	42	42 %
Ja, bare i 2021	6	6 %	2	13	13 %
Ja, både i 2020 og i 2021	13	13 %	3	20	20 %
Nei	54	53 %	4	9	9 %
Vet ikke	12	12 %	5	17	17 %

Tabell 4.9: Økning eller nedgang i inntekt

Til analysen vi skal gjennomføre i de neste kapitlene viser Tabell 4.10 sammenhengen mellom de som har hatt nedgang i inntekt eller ikke og deres endring i forbruket sitt. I analyse- og drøfting kapittelet vil vi fokusere på de som fikk nedsatt inntekt og hvordan de har eventuelt måtte endre forbruket sitt. Tabellen viser også at p-verdien er 0.021 så vi kan med 98% sikkerhet si at det er en sammenheng mellom nedgang i inntekt og endret forbruk.

Nedgang inntekt * Endret forbruket Crosstabulation

Count

		Endret forbruket				Total
		redusert forbruk	økt forbruk	nei	vet ikke	
Nedgang inntekt	Ja, bare i 2020	3	4	9	0	16
	Ja, bare i 2021	4	0	2	0	6
	Ja, både i 2020 og i 2021	9	0	2	2	13
	Nei	14	8	20	12	54
	Vet ikke	4	2	2	4	12
Total		34	14	35	18	101

Tabell 4.10: Sammenhengen mellom nedgang i inntekt og endret forbruk

I Tabell 4.11 ser vi en oversikt over hvem som ble permittert eller ikke, hvilket år de eventuelt var permittert og om de tok opp ekstralånet som ble tilbudt av Lånekassen. Her ser vi også på hvilke år de eventuelt tok opp lån. Vi hentet ut data og så på sammenhengen mellom de to faktorene får å bedre forstå om permittering førte til at man tok opp lån eller ei. P-verdien viser at vi med 99% sikkerhet kan si at det er en sammenheng mellom permittert eller ikke og om de tok opp lån eller ikke.

permittert * Tok ekstra lån Crosstabulation

Count		Tok ekstra lån				Total
		Ja, i 2020	Ja, i 2021	Ja, både 2020 og 2021	Nei	
permittert	Ja, i 2020	5	2	4	11	22
	Ja, i 2021	0	1	3	1	5
	Ja, både 2020 og 2021	0	1	3	0	4
	Nei	1	7	5	57	70
Total		6	11	15	69	101

Tabell 4.11: Oversikt over permittert eller ikke og om de tok opp ekstralån av Lånekassen

I Tabell 4.12 ser vi på om studentene som deltok i spørreundersøkelsen ble permittert eller ikke og dersom de var det hvor lenge de var permittert.

permittert * Hvor lenge permittert Crosstabulation

Count		Hvor lenge permittert				Total
		lenger enn 18 dager	Kortere enn 18 dager	Vet ikke	Ikke permittert	
permittert	Ja, i 2020	16	2	4	0	22
	Ja, i 2021	1	0	4	0	5
	Ja, både 2020 og 2021	4	0	0	0	4
	Nei	0	0	0	70	70
Total		21	2	8	70	101

Tabell 4.12: Oversikt permittert eller ikke og hvor lenge man var permittert

I Tabell 4.13 ser vi på studenters holdninger til Korona tilleggslån. Vi ser på om respondentene synes støtteordningen var tilfredsstillende og om den strakk til. Her kan vi se at det var 72 svar. Dette er fordi de spørsmålene var valgfrie.

Støtteordning tilfredsstillende * Støtten strakk ikke til Crosstabulation

Count		Støtten strakk ikke til					Total
		helt uenig	delvis uenig	verken eller	delvis enig	helt enig	
Støtteordning tilfredsstillende	helt uenig	6	0	3	0	7	16
	delvis uenig	2	5	1	5	4	17
	verken eller	3	4	6	7	1	21
	delvis enig	5	4	1	1	0	11
	helt enig	4	1	1	0	1	7
Total		20	14	12	13	13	72

Tabell 4.13 oversikt over studenters holdninger til Støtteordning.

Tabell 4.14 tar for seg sammenhengen mellom opptak av Korona tillegglån og større kjøp. Sett på helheten kan vi se at 69 respondenter har svart at de ikke har tatt opp tillegglån. 29 stykk utførte ikke større kjøp.

Tok ekstra lån * større kjøp Crosstabulation

Count

		større kjøp											Total
		Nei	Ja	Bil	Klar	Bolig	Reiser/ferier	Elektronikk	Møbler	Flere mindre kjøp	Vet ikke	Annet	
Tok ekstra lån	Ja, i 2020	1	0	0	2	1	2	0	0	0	0	0	6
	Ja, i 2021	5	0	2	0	1	1	1	0	1	0	0	11
	Ja, både 2020 og 2021	4	1	2	2	1	2	0	1	2	0	0	15
	Nei	19	1	15	8	6	5	8	2	1	3	1	69
Total		29	2	19	12	9	10	9	3	4	3	1	101

Tabell 4.14 oversikt over opptak av lån og større kjøp.

5. Forskningsspørsmål - Analyse

I dette kapitlet vil vi ha en dypere analyse av de tre forskningsspørsmålene nevnt i 1.3. Vi vil her ta i bruk klassisk økonomisk teori med tilknytning til konsumentteorien. Videre skal vi ta for oss atferdsøkonomien. Overmot, tapsaversjon, og prospektteorien er sentrale grener i atferdsøkonomien som vi bruker i analysen når vi belyser våre funn.

5.1 Har studenter god kontroll på egen økonomi?

Et av våre forskningsspørsmål tar utgangspunkt i hvordan oppfattelse studenter har av egen økonomi. «Har studenter kontroll på egen økonomi?» For å forsøke svare på dette spørsmålet har vi i vår utsendte undersøkelse stilt respondentene spørsmål hvor de skal ta stilling til sin egen oppfatning av egen økonomi.

Ofte når man besvarer slike spørsmål på vegne av seg selv så kan man ha et uriktig bilde, eller svarer med overmot at ting står bedre til enn det egentlig gjør. I kapittel 2 som omhandler forskjellige teorier, har vi et underkapittel 2.6 *Overmot* som går mer inn på en del av atferdsøkonomiens teori om hvordan konsumenter oppfatter egne evner og kunnskap.

5.1.1 Overmot, eller «har du kontroll på egen økonomi?»

I vår undersøkelse stiller vi direkte spørsmål til respondentene om påstanden «Har du kontroll på egen økonomi?», respondenten skal her vurdere på en skala fra 1-5 hvor 1 er *helt uenig* og 5 er *helt enig* hvordan de stiller seg til kontroll på egen økonomi.

Ser vi på *tabell 5.1.1* nedenfor kan vi se at 64,7% av respondentene mener de har delvis eller helt kontroll over egen økonomi. De som føler de verken eller har kontroll er representert ved 19,6%, mens resterende gruppe som føler de har delvis eller ikke kontroll over sin egen økonomi er på 14,7%. Ser vi disse resultatene opp mot atferds teoriens del om 2.6 *Overmot*, kan vi tenke oss at; *Konsumentens optimistiske syn på sin evne til å evaluere, vurdere og beslutte er naturlig og at deres optimisme kan bidra positivt i beslutningstaking. Man kan også diskutere at en mulig overvurdering av egen evne vil kunne ha motsatt effekt og at man får for høy selvtillit til sine egne evner og tar mindre gode avgjørelser.*

I dette tilfelle vil man da kanskje si at man betviler studenters egen evne til å vurdere egne økonomiske forhold, og mener de stiller med overmot når de blir stilt spørsmål om deres kontroll på egen økonomi. Hvis vi sammenligner våre resultater opp mot en undersøkelse gjort av SHoT i 2021 hvor studenter er blitt spurt om deres økonomiske robusthet, vi er klar over at respondentene ikke er de samme, men utvalget er basert på samme kriterier. Så vil

man se likheter i prosentandelen av respondentenes holdninger til egen økonomi og prosentandelen av respondentene i SHoT sin undersøkelse vist i tabell 5.1.2 som sier deres økonomi er robust nok eller ikke til å takle løpende utgifter. (Sivertsen, 2021)

En annen rapport gjort i 2011 som tar for seg de norske resultatene av en større europeisk studentundersøkelse (Eurostudent V), blir det også stilt spørsmål om i hvilken grad studentene opplever å ha nok penger til å dekke de månedlige utgiftene. I denne undersøkelsen viser det seg at litt over 50% av studentene er helt enig eller enig i at de har penger nok, og det er et sted mellom 25-30% som sier seg helt uenig eller uenig i påstanden om at de har nok penger til å dekke månedlige utgifter (Arnesen, Hovdhaugen, Wiers-Jenssen, & Aamodt, 2011). Ikke ulikt svarene fra SHoT undersøkelsen viser det seg at majoriteten av studentene ikke har problemer med å betale, en god mengde svarer verken eller, mens det er om lag 25-30% av studentene som opplever problemer med å betale utgifter.

Har du kontroll på økonomien		
	Antall	Prosent
helt uenig	5	4,9
delvis uenig	10	9,8
verken eller	20	19,6
delvis enig	27	26,5
helt enig	39	38,2
Total	101	100,0

Tabell 5.1.1 studenters kontroll på egen økonomi

TABELL 3.3.1 HAR DET I LØPET AV SISTE 12 MÅNEDENE HENDT AT DU HAR HATT VANSKER MED Å KLARE DE LØPENDE UTGIFTENE? KOLONNEPROSENT

	Totalt	Kjønn		Alder					Region				
		Mann	Kvinne	18-20	21-22	23-25	26-28	29-35	Sørøst	Vest	Midt	Nord	Utland
Aldri	52	57	49	57	54	51	46	43	48	55	59	49	54
Sjelden	20	18	21	19	20	20	21	20	21	19	19	20	19
Av og til	22	19	24	19	21	22	25	27	24	20	18	24	21
Ofte	6	6	7	6	6	6	9	10	8	6	4	7	6

Tabell 5.1.2 Tabell fra SHoT undersøkelse

Hvis vi da tar utgangspunkt i disse tre undersøkelsene kan man si at finnes det en mulighet for at studenter har kontroll på egen økonomi, og at man kan se bort ifra atferds teorien om overmot. Man kan påstå med bakgrunn i undersøkelsene at studenter som sier de har kontroll på økonomien har det, og at de har god nok økonomi til å betale de utgiftene som kommer,

mens de som ikke klarer å betale utgiftene også virker å være klar over egen økonomiske situasjon.

Ved å sammenligne studentenes egen mening om økonomi opp mot forbruk, sparing, og eventuell vilje til å ta opp mer lån når dette tilbys, kan i vårt tilfelle virke hensiktsmessig for å gi oss muligheten til å se om det er sammenhenger med teorien om overmot og spørsmålet om studenters kontroll på egen økonomi.

5.1.2 Store innkjøp og kontroll på egen økonomi

I første omgang tar vi utgangspunkt i spørsmålene fra undersøkelsen som tar for seg om studentene har utført større kjøp og om hvordan de stiller seg til påstanden om kontroll på økonomien. I undersøkelsen ble respondentene bedt om å skrive hva de gjorde av større kjøp, men i denne sammenligningen har vi valgt å gruppere disse inn i ja eller nei. Ved bruk av SPSS kan vi sammenligne svarene og se om det har en sammenheng. Vi ønsker en p-verdi ned mot 0,05 for å kunne med sikkerhet si at det er en sammenheng. I dette tilfelle ser vi av *figur 5.1.3* at vi har en p-verdi på 0,655, noe som er for høyt til at vi kan si at det er en sammenheng mellom de som har foretatt større kjøp og sagt de har kontroll på økonomien, eller motsatt. Vi kan derfor med denne testen ikke trekke noe klar kobling til studentenes kontroll på egen økonomi og teorien om overmot i form av det å utføre store kjøp. Det vi kan se ut fra tabellen er at store deler av respondentene har utført større kjøp i perioden uavhengig om de føler de har kontroll eller ikke.

Større kjøp sammelignet med Har du kontroll på økonomien							
		Har du kontroll på økonomien				Total	
		helt uenig	delvis uenig	verken eller	delvis enig		helt enig
Større kjøp	Nei	2	5	7	7	11	32
	Ja	3	5	13	20	28	69
Total		5	10	20	27	39	101

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,443 ^a	4	0,655

Figur 5.1.3 Større kjøp sammenlignet med har du kontroll på økonomien

5.1.3 Tillegglån sammenlignet med kontroll på egen økonomi

Neste steg vil være å se på sammenhengen mellom de som har tatt opp tillegglån som ble tilbudt av lånekassen, og på studentenes oppfatning av kontroll over egen økonomi. I dette tilfellet ble det spurt om de tok opp det tillegglånet og i hvilket år de gjorde det. Her har vi

også valgt å gruppere respondentene i de som tok tillegglån, og de som ikke tok tillegglån. Også i dette tilfelle har vi brukt SPSS til å sammenligne svarene fra de to spørsmålene, og er med det på jakt etter samme p-verdi 0,05. Heller ikke ved denne testen kan vi med sikkerhet si at det er sammenheng mellom de to stilte spørsmålene. Sett av *figur 5.1.4* ser vi at p-verdien på 0,489 er det for oss svært lite sikkert at det er en sammenheng mellom de som tok opp tillegglån og for eksempel de som føler de har kontroll over egen økonomi. På grunnlag av dette kan vi derfor ikke trekke noe konklusjon om sammenhenger mellom om teorien om overmot og spørsmålet om studenters kontroll på egen økonomi. Det vi kan se ut fra *figur 5.1.4* er at hovedandelen av de som sier seg enig i at de har kontroll på egen økonomi, ikke har tatt opp lån. Dette kan være en faktor som muligens kan avkrefte teorien om overmot, og støtte under undersøkelsens svar om at flertallet har kontroll på egen økonomi.

Ekstra lån gruppert- Har du kontroll på økonomien Crosstabulation							
		Har du kontroll på økonomien					Total
		helt uenig	delvis uenig	verken eller	delvis enig	helt enig	
Tok du ekstra lån	Ekstra lån	2	5	6	10	9	32
	Ikke ekstra lån	3	5	14	17	30	69
Total		5	10	20	27	39	101

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,428 ^a	4	0,489

Figur 5.1.4 Tok du ekstra lån sammenlignet med har du kontroll på økonomien

5.1.4 Sparing og kontroll på egen økonomi

I siste del har vi valgt å se nærmere på sammenheng mellom studentenes oppfattelse av kontroll på egen økonomi, og hvor mye de har spart opp det siste året. Her sammenligner vi fortsatt spørsmålet som omhandler kontroll på økonomi, men denne gangen sammenligner vi det med svarene fra studentene har gitt når de har blitt spurt om hvor mye de har spart opp det siste året. Her er det også gruppert innenfor gitte rammer som er satt i forhold til hvor mye som er spart opp. Ved å bruke SPSS har vi sett på sammenhengen og funnet ut at det i stor grad kan sies å være en sammenheng mellom disse svarene. I vårt tilfelle kan vi se i *figur 5.1.5* at p-verdien er 0,007, noe som vil si at vi med 99,3% sikkerhet kan si at det er en sammenheng mellom gitte svar fra de forskjellige spørsmålene. I dette tilfellet kan vi derfor konkludere med at de som har kontroll på økonomien også har kontroll på hvor mye de har spart opp av penger. Leser vi rett fra tabellen så kan vi også se at 24 av 39 som svarte helt

enig på spørsmålet om kontroll på økonomi, også svarte at de sparte mer enn 30 000kr. 50% av de som *verken eller* har kontroll, svarte at de ikke vet hvor mye de sparte. Dette forteller oss at de studentene vi har fått svar fra, virker å ha god kontroll på egen økonomi.

Hvor mye sparte du * Har du kontroll på økonomien Crosstabulation							
		Har du kontroll på økonomien					Total
		helt uenig	delvis uenig	verken eller	delvis enig	helt enig	
Hvor mye sparte du	0 til 4999	2	0	3	6	2	13
	5000-9999	1	3	3	1	2	10
	10000-19999	0	1	1	3	0	5
	20000-29999	0	0	1	1	4	6
	mer enn 30000	2	3	2	8	24	39
	vet ikke	0	3	10	8	7	28
Total		5	10	20	27	39	101

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	38,739 ^a	20	0,007

Figur 5.1.5 Hvor mye sparte du sammenlignet med har du kontroll på økonomien

5.1.5 Har studenter kontroll på egen økonomi?

I et forsøk på å gi et konkludere med noe opp mot forskningsspørsmålet kan vi si at ut fra svarene som vi har mottatt i vår undersøkelse, sammenlignet med tidligere forskning, virker det å være lite som tyder på at studenter ikke har kontroll på egen økonomi. «Har studenter kontroll på egen økonomi?», ut fra våre undersøkelser om sammenhenger med studenters egen mening om spørsmålet, og spørsmål om forbruk, sparing, og viljen til å ta opp tillegglån. Kan vi tilsynelatende se at det virker som flertallet har kontroll og at de ikke gjør impulsive handlinger som kan påvirke økonomien nevneverdig. Dette styrkes også av andre undersøkelser som har blitt gjort på studenter, hvor det virker som at studentene er klar over hvordan de sitter i egen økonomi. Atferdsteorien om *Overmot* virker ikke å være en teori vi kan si ikke har samme konklusjon som vi ønsker å trekke når det skal vurderes om studenter har kontroll på egen økonomi.

5.2 Har studenter endret forbruket sitt som følge av Covid-19 pandemien?

I denne delen av analysen skal vi se nærmere på forbruket til studentene. Formålet er å se om studentene selv mener de har endret eller uendret forbruket sitt siden Covid-19. Videre skal vi også se nærmere på klassisk økonomisk teori og konsument teorien som vil vise ulike scenarier for hva som skjer dersom studenter har endret nedgang eller økning i inntekt. Videre skal vi se på hvilke restriksjoner kan ha påvirket forbruket til studenter. Til slutt skal

vi se på annen forskning eller studier som skal være med i drøftingen rundt forskningsspørsmålet.

5.2.1 Teori opp mot data

Klassisk økonomisk teori, verktøyet for å forstå konsumentens preferanser.

Konsumentteorien som viser oss et bilde på hvor mye en konsument kan kjøpe av ulike goder. De forteller oss at konsumentens inntekt, økt eller redusert vil ha en påvirkning på godekombinasjonen til hver enkelt forbruker. Som tidligere nevnt så var det 35 studenter som ikke endret forbruket sitt, mens 34 hadde fått redusert forbruk. Av de 34 var det 16 av disse som hadde opplevd nedgang i inntekt. Dette kan vi også se på gjennom det som ble skrevet om i 2. Teori under konsument teorien. I konsumentteorien baserer teorien seg på at konsumentens preferanser vil avgjøre hvilke goder studenten tar. Nyttefunksjonen viser konsumentens preferanser som vist i Tabell 2.1 og Tabell 2.2. Dette går under gruppen deskriptiv modell når man skal se på å maksimere nytten. Nyttefunksjonen viser alle mulige kombinasjoner av goder studenten kan velge ettersom hvilken disponibel inntekt de har.

5.2.2 Analyse av data

Studenter har begrenset forbruk i forhold til hva deres disponible inntekt er. Nedgang eller økning i inntekt kan føre til endringer i forbruket for studenter. I *Tabell 6.5* ser vi at 53% av de 101 respondentene hadde ikke nedgang i inntekten under hele pandemien. På samme side ser vi også at 42% heller ikke hadde økning i inntekter. Når vi kombinerer dette med hva *tabell 6.4* viser om at 35 studenter ikke har endret forbruket sitt, mens 34 har redusert det, kan vi si at inntekten ikke har nødvendigvis ikke har påvirket av forbruket.

Tabell 2.1 viser studenter før Covid-19 og de som svarte at de ikke hadde endret forbruk under pandemien. Av deres gitte inntekt ville grafen for godekombinasjoner se ut som *Tabell 2.1*. Godekombinasjonen vil være opp til hvert enkelt individ og vil avgjøre hva studenten prioriterer. *Tabell 2.2* derimot viser at mulighetsområdet for godekombinasjoner blir mindre dersom studentene får en redusert inntekt. De vil da ikke ha samme mulighetene som studentene som har hatt samme inntekt og uendret forbruk. Vi kan se her at studenter inntekt påvirker mulighetsområdet og at som konsumentteorien går ut på vil endring i inntekt endre mulighetsområdet og godekombinasjonene studenten kan velge mellom av egne preferanser.

Man skulle vel kanskje tro at grunnet restriksjoner og nedstenging så ville man se en stor endring i forbruket. Selv om nedstenging av kjøpesenter, og en hel utelivs bransje, kan man kanskje resultere i at man endre kjøpsvaner og kjøperatferden endret seg. Ved stengte utesteder og på noen tidspunkt var der stengte Vinmonopol tvang folk til å endre kjøpsvanen for alkohol. Bring Research kunne vise gjennom forskning at over halvparten av de som handlet på nett mars, april og mai 2020 fortsatte dette i tiden fremover. Dette kan være en forklaring på hvorfor undersøkelsen vi gjennomførte viste til mye uendret forbruk. Studenter byttet ut butikkhandel med netthandel (Re:Media, 2021), (Hopland, 2020)

Gjennom en rapport skrevet av Statistisk Sentralbyrå hvor de sjekker den økonomiske utviklingen under Covid-19 for Norge, Sverige og Danmark, viser rapporten at det i motsatt av vår undersøkelse en uvanlig stor endring i konsum i husholdningen i 2020. Ettersom vår undersøkelse bare tok for seg studenter og hadde 101 respondenter, vil bildet være ulikt ettersom Statistisk Sentralbyrå vil ha tilgang til data for langt flere og har Norges befolkning som utvalg. Likevel kan vi dra noen sammenligninger, som tidligere nevnt viste den data vi samlet inn at 34% av de som svarte hadde nedgang i forbruk som vil resultere i et redusert konsum. Rapporten tar opp faktorer som har påvirket dette. "Tilbud av varer og tjenester ble endret av smittevernreglene gitt av myndighetene, og at husholdningenes endret atferd for å verne seg mot smitte" (Bougroug, Kjos, & Sletten, 2021) (Bougroug, Kjos, & Sletten, 2021).

5.2.3 Analyse konklusjon

Vi kan konkludere forskningsspørsmålet "Har studenter endret forbruket sitt som følge av Covid-19 pandemien?", med at undersøkelsen vår har gitt et syn på hvordan forbruket har endret seg, ved at en største andelen viser at de ikke endret forbruket, mens rett bak kommer studenter som mener de har en reduserende endring i forbruket. Av disse ser vi at de fleste av de som fikk nedgang i inntekt var de som endret forbruket, mens de fleste med uendret inntekt har ikke endret. Vi skulle tro at ved restriksjoner, nedstenging, og høy etterspørsel på varer da en sjokkerende pandemi traff uten å være godt nok forbedret, skulle man tro at det ga et litt mer tydelig svar og ulikt svar enn det vi har diskutert i denne drøftingsdelen.

5.3 Tok studenter opp tillegglån av rasjonelle grunner?

5.3.1 Korona tillegglån

Innledningsvis beskrev vi at brøt Covid-19 pandemien ut i Norge i 2020, i lag med den kom også mye usikkerhet. Vi viste ikke så mye om viruset og en redsel bland befolkningen økte. Befolkningen skulle nå unngå sosial kontakt og holde seg mest mulig hjemme. Blant de som å skulle holde seg hjemme var studentene. Studenter, er ofte unge voksne som er kjent for å være på den mer sosiale delen av skalaen. Ikke bare skulle studenter holde seg hjemme fra skole og fritidsaktiviteter, studentjobben var kanskje nå også i fare grunnet restriksjoner. Det ble med andre ord en svært usikker tid for studenter som var helt avhengige av å ha en jobb vedsiden av støtten man fikk av lånekassen. Det tok dermed ikke lang tid før studentene krevde støtte, og de første artiklene kom på plass. «Krever krisepakke for studenter» sto det i Tekna 18.mars 2020 (Tekna, 2020).

Når Covid-19 pandemien førte til blant annet permitteringer og tapt inntekt for både privatpersoner og bedrifter var det flere krisepakker som ble laget av regjeringen. Studentene hadde ikke rett på dagpenger fra nav og falt utenfor krisepakkene regjeringen hadde satt opp. I 2020 kunne derfor ta opp et tillegglån på 26 000 om du mistet inntekt fra en jobb. 8000 av de 26 000kr kunne bli omgjort til stipend om man hadde gyldig dokumentasjon på tapt inntekt (Lånekassen, 2020).

Dette lånet vil da koste 145kr ekstra i måneden når man skal nedbetale studentlånet. I 2021 kunne man ta opp enda et slikt tillegglån på 26 000. Denne gangen var det 10 400 som kunne bli gjort om til stipend om du hadde en nedgang i arbeidsinntekt (Lånekassen, 2020). Formålet bak disse tiltakene var for å forhindre frafall studenter fra studiet grunnet økonomi.

I spørreundersøkelsen spurte vi studentene om de tok opp tillegglånet. *Tabell 5.6* viser fordelingen over hvor mange og hvilket lån de tok opp. 68% av de som svarte på undersøkelsen svarte at de ikke tok opp dette tillegglånet. Det vil si at 32% av de som tok undersøkelsen tok opp enten det ene eller begge lånene. Vi må ta til betraktning at de vi har fått svar fra de som studerer nå. De som er ferdig med studiet sitt, men var student under korona, har vi ikke fått svar fra.

Ser vi på *tabell 5.11* kan vi se at undersøkelsen viser at 22 studenter ble permittert i 2020. Det var derimot 6 stykker som tok opp tillegglånet det året. Samtidig kan vi se på *tabell 5.12* at det var 16 som ble permittert lenger enn 18 dager. Etter 18 dager har ikke studenter lenger

krav til dagpenger. Vi kan dermed se at i undersøkelsen vår er det ikke alle som har krav til å ta opp lånet og få 35% omgjort til stipend som har benyttet seg av det.

5.3.2 Rasjonalitet

I følge SNL.no definisjonen på å være rasjonell; det som er rasjonelt, preges av fornuft og logikk (Nilstun, 2019). I kapittel 2.5 beskrev vi prospektteorien. Prospekt teorien strider imot den standard økonomiske oppfatningen om at mennesker alltid vil ende opp med et valg som er mest rasjonelt og gir mest gevinst. Det er vanskelig å si om det er rasjonelt å ta opp tillegglånet. 35% av 202 tillegglånet kunne bli omgjort til stipend, mens 40% av 2021 tillegglånet kunne bli omgjort til stipend. Det vil si at studentene hadde mulighet til å få en del penger i tillegg til et lån. Det som er viktig å merke seg er at man ikke bare kunne ta opp stipendet, man måtte også ta opp lånet om du ville ha stipendet. Hva som er mest rasjonelt av å ta opp tillegglånet eller ikke handler i stor grad av hva man har gjort med pengene. Om de var nødvendige å ta opp. Det er også mange andre faktorer som har noe å si på om studenter som tok opp tillegglånet var rasjonelle.

5.3.2 Overmot

Kapittel 2.4.3 omhandler overmot. En av teoriene overmot tar for seg er at grunnet overmot kan vi ha urealistiske antakelser om fremtiden. Denne teorien er spesielt utbredt blant studenter som mangler kunnskap rundt nedbetaling av lån og hvor mye de klarer å nedbetale. Dette kan derfor forklare noe om hvorfor studenter tar opp lån. I spørreundersøkelsen ville vi få et innblikk i om studenter tok opp tilleggs lånet fordi de trengte det eller bare så på dette som en mulighet for å få mere penger der og da. Et lån er et lån. Det vil si at det må betales ned igjen. Som nevnt over vil det lånet som ble tatt opp i 2020 koste 145 kr i måneden å betale ned i tillegg til det som må betales ned på det ordinære studentlånet. Det er vanskelig å si nøyaktig hva som var årsaken til at studenter tok opp tillegglånet. Det vi allikevel kan se på er om de fikk spart det eller har utført dyrere kjøp.

Ser vi på *tabell 5.7* kan vi se sammenhengen mellom de som tok opp tilleggs lån og de som fikk spart. Det vi skal se på er de som tok opp lån og hvor mye de sparte. Vi kan se at det er 32 studenter som har ta opp lånet enten i 2020, 2021 eller begge årene. Vi kan se at de som tok opp lånet i 2020 som bare var 6 stykker ikke sparte noe særlig. Det vi kan derimot se blant de som tok opp lånet i 2021 er at over 54% av dem fikk spart over 30 000kr. Noe som kan tyde på at de pengene de lånte ikke var nødvendige da de ble spart. Det vi derimot må ha

i betraktning er at det også kan bety at de endret forbruket sitt. Ser vi derimot på de som tok opp tilleggs lån både i 2020 og 2021 kan vi si at det var lite som var spart der 20% av de som tok opp begge lånene som til sammen var på 52 000kr, sparte over 30 000kr.

Videre skal vi se på sammenhengen mellom opptak av tilleggs lån og utførelse av større kjøp, se *tabell 5.14*. I undersøkelsen vi utførte spurte vi om studentene utførte større kjøp. Siden dette kan oppfattes ulikt, og et større kjøp er forskjellig fra person til person har vi derfor valgt at studentene selv skulle skrive hva de kjøpte. Helhetlig sett kan vi si det ikke er en sammenheng mellom opptak av tilleggs lån og utførelse av større kjøp. Vi får allikevel et innblikk og et bilde av atferden til studentene. I 2020 har som nevnt tidligere 6 stykk tatt opp tilleggs lånet. Av de 6 studentene, utførte 5 av de et større kjøp. Dette var blant annet kjøp som bolig og ferie. Ser man på totalen av de som har tatt opp enten en eller flere tilleggs lån som var 32 studenter, ser vi at nesten 69% av dem utførte større kjøp.

5.3.3 Strøms stipend

I 2022 kom regjeringen med tiltaket «strøms stipend» Dette strøms stipendet er for studenter som får støtte av lånekassen våren 2022 samt betaler strøm i denne perioden. Grunnlaget for denne strøms støtten er de høye strømprisen som rammet Norge i slutten av 2021. Dette strøms stipendet er på 3000kr. 08.02.2022 har allerede 72 000 studenter søkt dette stipendet. Det er 220 000 studenter som har fått tilbudet om å søke på strøms stipend (VG, 2022). Vi kan derfor regne med at per 04.05.22 er det enda flere som har søkt dette stipendet da fristen ikke har gått ut enda. Med andre ord er det minst 32% av de som fikk tilbudet om å ta opp strøms stipend som da har søkt på dette stipendet.

5.3.4 Tapsaversjon opp mot strøms stipend og korona tilleggs lån

Man kan se at det er flere som har søkt strøms stipend enn tilleggs lånet man kunne ta opp under korona. Hvorfor dette er tilfellet er det nokk veldig mange ulike faktorer til. Det vi skal ta for oss nå er strøms stipendet og tilleggs lånet drøftet opp mot tapsaversjon. Om teorien tapsaversjon kan gi et forslag til forklaring eller et innblikk til hvorfor den ene har blitt mer brukt enn den andre. *Kapittel 2.5.1* tar for seg tapsaversjon som er et gren i prospekt teorien. Kort forklart så omhandler tapsaversjon at folk har et større ønske om å unngå økonomisk tap enn en gevinst. Teorien forklarer at man opplever mer smerte ved tap enn glede ved gevinst.

Først skal vi ta for oss forskjellen på strøms stipendet og korona tilleggs lån. I følge SNL.no er et stipend: «Stipend er en pengesum gitt av det offentlige eller en privat fond til bruk under utdanning eller annet bestemt formål». (Skoie, 2021). Et lån derimot er en pengesum som

man får midlertidig. Dette er penger du skal gi tilbake, og de pengene du låner har gjerne en rente. Dette er en viss prosent av summen du låner som du må betale i tillegg til den summen du låner. Først skal vi ta for oss forskjellen på strømstipendet og korona tilleggslån.

Strømstipendet er et stipend på 3000. Det er dermed ikke penger du låner, men får. Korona tilleggslånet er derimot et lån på 26 000 som er medianen av hva studenter tjener på en måned ganger to. I 2020 kunne 35% av dette lånet bli omgjort til stipend mens i 2021 kunne 40% av de 26 000 bli omgjort til stipend. Det vil si at du vil få mer i stipend ved å ta opp tilleggslånet enn om du tar opp strømstipend. Hvorfor er det da så mange flere som søkte på strømstipendet?

For å belyse spørsmålet om hvorfor ikke flere tok opp tilleggslånet skal vi se på et eksempel på prospektteoriens tapsaversjon som ble beskrevet i *kapittel 2.5.1*. Der beskrives det to situasjoner og hva beslutningstakeren prefererer av de to situasjonene.

1. 100kr først, deretter to valg: 50% sjanse til å vinne 200kr eller med sikkerhet beholde de 100kr.
2. 200kr først, deretter to valg: 50% sjanse til å beholde de 200kr eller med sikkerhet betale tilbake 100kr.

I situasjon 1 var deltakerne ikke villig til å spille om å få 200kr med 50% sjanse. I situasjon 2 ville deltakerne heller spille om å beholde de 200kr enn å betale de 100 kr tilbake og beholde 100kr med sikkerhet. Selv om situasjonene har samme utfall, velger deltakerne annerledes basert på sitt utgangspunkt.

Dette kan vi sette inn i konteksten når vi ser på strømstipendet og korona tilleggslån. I 2020 fikk studenter nettopp utbetalt 27 500kr som var den samlede summen av det de skulle få utbetalt resten av det semesteret. Dermed når tilbudet om tilleggslån kom virket ikke det som nødvendig akkurat da. Når studenter ikke fikk ekstra vakter på jobben slik som før, kan man si at de ikke fikk en gevinst. Ser vi på strømstipendet er tilfellet slik at studenter har betalt regningene sine. Det vil si at de fysisk har overført pengene ut av kontoen. Slik at studentene visuelt kunne se at det minsket på kontoen. Tapsaversjon forklarer at man har mer smerte ved tap en lykke ved gevinst. Dette kan forklare hvorfor flere tok opp strøm stipend enn Tilleggslånet. Pengene var fysisk ute av kontoen og studentene ville «få» de tilbake. Når det kommer til lønn, har de ikke fått pengene og da vil de ikke merke «smerten» ved like mye om man ser på lønn som en gevinst. Kanskje flere hadde tatt opp tilleggslånet om de hadde blitt forskuddsbetalt av en jobb og måtte gitt tilbake pengene.

5.3.4 Studenters holdninger til Korona tillegglån

Det som kan være relevant i sammenheng med tillegglånet er å se hva studentene synes om den. Dette kan også være med på å gi oss et bilde eller innblikk i situasjonen, da dette kan ha en sammenheng med hvorfor ikke flere tok opp lånet. For å belyse hvilke holdninger studenter hadde til “tillegglån Korona”, ba vi studentene i undersøkelsen om å ta stilling til to påstander. Den ene påstanden var: “Jeg synes at støtteordningen fra lånekassen ikke strakk til”. Den andre påstanden var: “Jeg synes at støtteordningen fra lånekassen var tilfredsstillende” Se *tabell 5.13* for å se resultatene av de to påstandene.

Først skal vi se på hvordan studentene responderte til påstanden som omhandler om de synes at tillegglånet ikke strakk til. Her kan vi se at om lag 47% var uenige om at støtteordningen ikke strakk til mens 36% synes at den ikke strakk til. Ser vi derimot på om studentene synes at støtten var tilfredsstillende var det 25% som var helt enige eller delvis enige. Ser vi det opp mot hverandre kan vi se et vagt bilde på at det er flere som synes at støtteordningen strakk til enn at den var tilfredsstillende. Dette kan ha flere grunner. En grunn kan være at de synes at det var nokk penger å låne, men fordi støtteordningen til studentene var et lån var den dermed ikke tilfredsstillende.

5.4.5 Konkusjon

Som prospektteorien lyder er mennesker mer opptatte av å unngå økonomisk tap fremfor gevinst. En av faktorene for at studenter har tatt opp tillegglånet kan være frykt. Frykt for å tape midler. Man vil sikre seg penger slik at man slipper å være redd for å ikke ha i fremtiden. Det var likevel ikke alle studenter som hadde krav på tillegglån med omgjørelse til stipend som benyttet seg av det. Dette er et lavere tall enn det regjeringen først tok høyde for. Dermed kan man si at studentene har klart seg bedre enn først antatt. Vi ser at studenter som tok opp tillegglånet, har fått spart og utført større kjøp. Grunnen for dette kan være at studenter tok opp tillegglånet etter at de ble permitterte. Deretter fikk de tilbake jobben kort tid etterpå. Dermed trengte de egentlig ikke tillegglånet, men satt igjen med det likevel.

6 Hypotese – Analyse

6.1 - “Studenter fikk økonomiske fordeler som følge av Covid-19 pandemien”

I de neste to delene av oppgaven skal vi utføre en dypere analyse. Vi vil først ta for oss hypotesen, deretter vil vi gå mer i dybden på forskningsspørsmålene. Definisjonen på

hypotese er “Hypotese er en gjetning, antagelse eller forklaring som synes rimelig ut fra foreliggende kunnskap, og som man forsøker å avkrefte eller bekrefte”. (Olsvik, 2020)

Hypotesen vår er: “Studenter fikk økonomiske fordeler som følge av Covid-19 pandemien».

Ved bruk av data fra spørreundersøkelsen vår og informasjon fra andre kilder/tidligere studier skal vi drøfte om denne hypotesen stemmer eller ikke. Som tidligere nevnt ble det skrevet mye om studenter i media da pandemien traff Norge i 2020. Det gikk historier i media fra studenter som hadde mistet jobben. Mange studenter var avhengig av inntekten sin for å klare å få endene til å møtes, og hadde ikke rett på dagpenger når de ble permittert. Det vi vil se nærmere på er om media ga et riktig bilde av realiteten, eller var det slik at de som uttalte seg, var de få med skrekkhistoriene.

6.1.1 Analyse av datainnsamling

I *Tabell 4.7* kan vi se at spørreundersøkelsen viser at 31,6% av de som svarte tok opp tilleggslånet som ble tilbudt av Lånekassen i både 2020 og 2021. Av disse var det 6 som tok opp lånet i 2020, 11 som tok opp lånet i 2021 og 15 som tok opp lånet begge årene. På den andre siden viste vår undersøkelse at hele 68,3% av respondentene svarte de ikke tok opp lånet i det hele tatt. Her ser vi en relativt stor forskjell hvor studenter ikke hadde behov for å ta opp lånet.

Ifølge *Tabell 4.7* kan ser vi igjen som tidligere sagt at majoriteten av studenter som svarte, sa de ikke hadde tatt opp lån. Ser vi derimot på de som faktisk gjorde det, er 2019-kullet, altså kullet som startet et halvt år før Covid-19 traff Norge var de som hadde flest som søkte lån begge årene.

Tabell 4.7 viser også til at en stor andel studenter ikke tok opp lånet og at data viser at selv om de ikke tok opp lån sparte de fleste noe og der er hele 30 studenter som sparte mer enn 30 000 uten å ta opp lån. Dette da gi en antydning til at studenter fikk en økonomisk fordel, ved at de vi kan se at ifølge *Tabell 4.7* og *Tabell 4.8* at majoriteten av studenter som tok undersøkelsen mistet ikke jobb, tok ikke opp lån og fikk satt av mye penger til sparing.

6.1.2 Andre studier/rapporter

Dette gjelder som sagt ikke alle, og vi har sett på en undersøkelse gjort av Universitas og Norsk studentorganisasjon (NSO) hvor de hadde gjennomført en undersøkelse av 1 000 studenter. I denne undersøkelsen fikk de noe annet enn hva vi fikk frem i vår. Der fikk de

hentet ut data som viste at 41% av de 1 000 studentene måtte få hjelp fra familie for å klare seg økonomisk. De fikk også ut at 30% måtte bruke oppsparte penger for å klare seg gjennom pandemien. På samme tidspunkt påpeker de at det er 50 000 studenter i Norge som søkte om ekstralånet som ble tilbudt i 2020 (Khrono, 2020).

306 200 studerte i året 2020 (Statistisk Sentralbyrå, 2021). Det ble registrert det høyeste antall studenter i 2020. Selv om vi ser at av 1 000 studenter så viste 41% fikk hjelp fra familie eller av oppsparte penger på 30%, var det kun 16,3% av alle studenter som tok opp tillegglånet fra lånekassen. Kan vi på tillegglånet som en økonomisk fordel for studenter ettersom antall permitterte er så lavt og ingen endring i inntekt? Slik vi ser det er det to økonomiske studenter fikk, det første vil være tillegglånet som man kunne velge søke uavhengig av om du fikk nedsatt inntekt eller ikke. Muligheten til å ta opp et tillegglån under Covid-19 gjør at vi ser på dette som en økonomisk fordel ettersom at å ta opp lånet har man mulighet til å få 40% til stipend om du kan vise til nedsatt inntekt. Men selv om du ikke har nedsatt vil dette lånet være gunstig i forhold til å ta opp et annet lån. Lånekassen har en flytende rente, som vil si at den følger markedsrenten, på bare 1,667%, mens for eksempel billån hos Nordea har en rente som starter på 3,2% (Lånekassen, 2022), (Sparebanken 1, 2022) (Nordea, 2022). Muligheten til å ta opp et tillegglån under Covid-19 gjør at vi ser på dette som en økonomisk fordel ettersom at å ta opp lånet har man mulighet til å få 40% til stipend om du kan vise til nedsatt inntekt. Men selv om du ikke har nedsatt vil dette lånet være gunstig i forhold til å ta opp et annet lån. Lånekassen har en flytende rente, som vil si at den følger markedsrenten, på bare 1,667%, mens for eksempel billån hos Nordea har en rente som starter på 3,2% (Lånekassen, 2022), (Sparebanken 1, 2022) (Nordea, 2022).

Et tillegglån fra Lånekassen vil være en økonomisk fordel ettersom det er et "billigere" lån enn de andre lånene du kan søke.

Kampen mot pandemien har ført til stor overbelastning for helse og omsorgstjenesten. Fra starten av pandemien i 2020 til slutten av 2019 har belastningen hos helsesektoren vært stor, og behovet for helsearbeidere har økt. Dette har ført til at studenter innenfor helse fikk endret stipendreglene av myndigheten som en løsning på overarbeidet helsepersonell.

Det andre er rettet til en spesifikk gruppe studenter og det er studenter innenfor helse.

Myndighetene var desperat etter å få inn arbeidskraft i helsesektoren på pandemiens verste.

Derfor gjorde myndighetene endring i stipendreglene slik at studenter innenfor helsefag

kunne tjene så mye de ville uten å miste retten til å få 40% av lånet omgjort til stipend. Dette

kan vi si er en spesielt verdifull økonomisk fordel for studenter innenfor helse. De var aldri i fare for å miste stipendet sitt som mange andre studenter ville ha risikert dersom de jobbet like mye som det har blitt registret i helsesektoren under pandemien (Folkehelseinstituttet, 2021), (Lie, 2020).

6.1.3 Konklusjon

Vi sier med dette at analysen kan gi oss en indikasjon på at pandemien var en økonomisk nedgang for noen studenter, mens for andre var det en økonomisk oppgang som ga enkelte fordeler. For å forklare hvorfor vi ser en indikasjon på dette kan vi se på lav permittering, lite endringer i økonomi med muligheter til å ta opp ekstralån gjennom Lånekassen, og for studenter innen helse hadde de muligheten til å tjene så mye de ønsket som hjelp til å unngå overbelastning i helsetjeneste. Dette vil ikke gjelde alle, så vi ser på både de som kom negativt og positivt ut av pandemien. Vår analyse har hatt mest fokus på økonomistudenter, og vi kan si at de kan være årsaken til deler av konklusjonen. Vi ser at ettersom undersøkelsen ble gitt til flere økonomistudenter enn studenter ved andre studier, vil det gi et uklart bilde for andre studier og studenter generelt, men som nevnt over så gir det indikasjoner.

Gjennom analysen vi har gjort kan det bevises at det var enkelte studenter som tok tilleggs lån for å få økonomien til å gå rundt, men at det også kan være at flere tok opp lånet for å utnytte det som en økonomisk fordel. Vi skal være forsiktige i å mene at flertallet som tok lånet gjorde dette fordi det var et billig lån man kunne bruke til forbruk, eller sparing og at de ikke trengte lånet for at de trengte det.

7 Konklusjon og oppsummering

I kapittel 6 hadde vi en gjennomgang av resultatene fra undersøkelsen. De viktigste punktene av resultatene ble presentert og drøftet opp mot hypotese og forskningsspørsmål. I dette kapitlet vil vi komme med en kort oppsummering av de viktigste funnene, og besvare hypotese og forskningsspørsmål som ble lagt frem i kapittel 1.3 *Problemstilling*.

7.1 Konsekvenser på studenters økonomi

Hovedproblemstillingen vi har jobbet ut fra i denne undersøkelsen var at vi ønsket å se på «*Studenters økonomi som følge av Covid-19*». For å besvare dette, tok vi utgangspunkt i én hypotese og tre forskningsspørsmål. Ved hjelp av en undersøkelse som ble lagt frem til studenter, teori og tidligere forskning har vi forsøkt å belyse problemstillingen. Det er vanskelig å si hvilke konsekvenser studentøkonomien fikk, da det er så mange ulike faktorer som spiller en rolle og vi ikke har mulighet til å undersøke alle aspekt ved studenters økonomi. Vi har allikevel prøvd å skape et bilde av hvordan studentene hadde det økonomisk, prøve å forstå grunnen for handlingene deres og holdningene deres til faktorer.

I kapittel 5.1 Forskningsspørsmål har vi gjort et forsøk på å finne ut om studenter har et annet syn på sin egen økonomi, enn det som er virkeligheten. Vi har hatt som mål å se om teori knyttet til Overmot gjenspeiler seg i undersøkelsen vi har stilt studentene. Ved å sammenligne egen forskning og tidligere forskning opp mot spørsmålet om studenters holdning til egen økonomi har vi kunnet konkludere med at teorien om Overmot ikke virker å være en realitet på hvordan studenter stiller seg til egen økonomi. Undersøkelsene har også vist at flertallet som sier de har kontroll på egen økonomi, også virker å ha det. Mens de som svarer at de ikke har kontroll, har ved flere tilfeller svart at de har tatt opp lån for å sikre seg, brukt et større beløp på ting eller reiser, eller ikke klart å spare opp større beløp i løpet av året.

For å trekke en konklusjon opp mot hovedproblemstillingen på bakgrunn av dette forskningsspørsmålet er vi nødt til å se litt alternativ på det. Vi brukte dette forskningsspørsmålet for å finne ut om studentene har mistet kontrollen på økonomien som følge av Covid-19, og om de hadde endret sin økonomiske atferd. I undersøkelsen ble det stilt spørsmål om hvilken grad de føler de har kontroll på egen økonomi, og ved å teste dette mot spørsmål om lån, sparing og forbruk har vi kunnet konkludere med at studentene med god

kontroll har spart mye, ikke tatt opp tilleggs lån, men likevel brukt et større beløp i løpet av de forgående årene.

Ut ifra forskningsspørsmålet «Har studenter kontroll på egen økonomi?» ønsker vi å gi en konklusjon til hovedproblemstillingen «konsekvenser på studenters økonomi som følge av covid-19». Har studenter mistet kontrollen på egen økonomi som følge av covid-19? På bakgrunn av funnene gjort i forbindelse med forskningsspørsmålet kan vi mene at studentene ikke har mistet kontrollen, og at det virker som om at flertallet har kontroll, mens de som sier de ikke har kontroll ikke viser noe stor grad av Overmot.

Prøver vi å lage et helhetlig bilde av studentøkonomien kan vi i første omgang si at studentene slet kanskje ikke like mye økonomisk som vi først hadde sett for oss.

Skrekkhistoriene som dukket opp i mediene var ikke tilfellet hos de fleste studentene. Tvert imot kan vi se i undersøkelsen vår at 69 av 101 svarte at de ikke tok opp et tilleggs lån og 70 svarte at de ikke ble permittert. Over 50% mente på at de ikke hadde nedgang i inntekt noen av årene.

Det var rundt 33% som benyttet seg av tilleggs lånet. Av det tilleggs lånet var det opp til 40% som kunne bli gjort om til stipend. Hvis man ikke klarte å dokumentere nedgang i inntekt, fikk man ikke omgjort noe av dette lånet til stipend. Til tross dette er fortsatt studielån det billigste lånet du kan ha. Dermed er det ulike meninger om tilleggs lånet var en ulempe eller en økonomisk fordel. Hvis man tok opp tilleggs lånet hadde man for eksempel mulighet til å ikke jobbe like mye noe som hadde gitt mer tid til for eksempel skole. Man kunne ha reinvestert pengene fra lånet en annen plass med høyere rente enn det lånet har. I tillegg kunne man heller ha brukt penger fra det tilleggs lånet til å utføre større kjøp istedenfor å for eksempel ta opp et usikkert lån. Samtidig kan det virke som at studentene selv ikke syntes at å ta opp tilleggs lånet var attraktivt. Det var mindre studenter som benyttet seg av lånet, enn det regjeringen først antok. Vi ser at studenter som både tok opp tilleggs lån og de som ikke tok opp tilleggs lån har utført større kjøp som bil, i tillegg har mange fått spart. Noe som tyder på at det ikke var så mange som så det helt nødvendig å benytte seg av tilleggs lånet

Studenters forbruk fikk også en endring som følge av pandemien viser spørreundersøkelsen. Studien viser at de fleste fikk enten en redusert inntekt eller hadde ingen endringer. Studien viser også at de fleste som fikk redusert inntekt reduserte forbruket sitt, men studenter som ikke hadde endring eller i liten grad hadde økning i inntekt hadde for det meste uendret forbruk. Som tidligere nevnt i kapittelet *forskningsspørsmål 5.2*, så kan en årsak til at de

fleste ikke endret så mye forbruket sitt og konsument at de byttet ut butikkhandel med netthandel. Dagligvare handelen kan også være en årsak til mindre endringer i forbruk, folk hadde ikke mulighet til å reise ut å spise, og nyte utelivsbransjen og det ble byttet ut. Vi nevnte over at dagligvarehandelen hadde en økt omsetning på rundt 19% i 2021 i forhold til hva som ble registrert i 2019, før pandemien.

7.2 Oppsummering

I oppgaven vi har skrevet har vi etter beste evne prøvd å gi en best mulig fremstilling av problemstillingen "Konsekvenser for studenters økonomi under Covid-19". Vi gikk nærmere inn på å se om forbruket til studentene endret seg, om de fikk negative konsekvenser eller om de fikk økonomiske fordeler av pandemien, om at de som tok opp lån gjorde det av rasjonelle grunner og til slutt og om kontroll på egen økonomi har hatt noe å si for hvilke konsekvenser studenter fikk.

Vi valgte skrive om dette som nevnt under *1.2 Motivasjon*, at vi er studenter, vi har stått i situasjonen og sett hvordan andre har opplevd det, samt hvordan media oppfatter pandemiens effekt på studentøkonomien. Vi ønsket at gjennom denne oppgaven å se hva som var et klarere bilde av situasjonen gjennom flere studenters svar, samt teorier som kunne hjelpe støtte hva de mente og annen informasjon som støttet dette.

Det vi konkluderte med over er at, bilde vi fikk ut fra informasjon vi kunne hente ut fra spørreundersøkelse, andre rapporter, studier og teori er at de fleste studenter har hatt mye positive konsekvenser av pandemien. Vi fant ut at der var en god del studenter som ikke ble permittert og fikk spart mye penger gjennom pandemien. Vi så også at svært få studenter tok opp lån. Dette kan vi også se fra tall som Universitetsavisa la frem, hvor i 2020 bare 48 052 studenter av 242 376 som fikk tilbud om lånet tok det opp, omkring 19,8% av alle studenter. I 2021 var det 16% av de som fikk tilbud om det som tok opp tilleggslånet (Javorovic, 2021). Vi ser at detter viser at en veldig liten andel av studenter som fikk muligheten valgte å ikke ta opp lånet. Vi ser likevel at enkelte studenter har hatt negative konsekvenser, tapt inntekt, sleit med å få ting til å gå rundt økonomisk, og påført seg mer lån for å prøve gjenopprette stabilitet i økonomien.

7.3 Kritisk vurdering av funn

I arbeidet med denne oppgaven har vi erfart at det kreves god planlegging og godt grunnarbeid for å gjennomføre en god spørreundersøkelse. Å bygge opp en undersøkelse med de riktige spørsmålene for å skaffe de riktige dataene krever mer enn først antatt. Vi valgte å jobbe ut ifra hypoteser og forskningsspørsmål da vi ikke var helt sikker på hvilke svar vi kom til å få fra undersøkelsen.

Sett i ettertid skulle vi gjerne stilt enkelte spørsmål annerledes, men også gjerne hatt med noen andre spørsmål. Ment med dette er at vi gjerne skulle hatt mer nøyaktige svar rundt hvordan studentene opplevde å bli permittert, men også grunner til at de ikke ble permittert.

Et klart ønske fra oss var å samle inn gode mengder med data fra et stort utvalg. Vi klarte ikke å få den mengden med respondenter som vi først hadde siktet oss inn på, men vi ser også at dette er utvalget vi har hatt tilgang på i dette tilfellet. Ønsket om å få svar fra flere studieretninger var klart til stede da vi ønsket å se på forskjeller mellom helse, og for eksempel økonomistudenter. En bedre jobb med rekrutering av studenter inn til vårt utvalg kunne vært gjort her for å skaffe oss mer av den dataen vi ønsket.

7.4 Forslag til videre forskning

I denne oppgaven har vi forsøkt å finne ut om studenter har hatt problemer med økonomien som følge av Covid-19, likevel er det store deler av studentøkonomien som ikke har blitt belyst i denne oppgaven. Det er også flere områder og aspekter som kunne vært forsket videre på.

Man kunne med en større undersøkelse og mer tid for eksempel funnet ut om forskjeller på hvordan studentene fra forskjellige studiesteder har opplevd situasjonen. Ved å kartlegge hvordan familien til studenten stilte økonomisk, kunne man også undersøkt forskjellen på de som kommer fra trygge økonomiske rammer kontra de som ikke stiller like sterk økonomisk.

En annen del man kunne forsket videre er om det kunne vært gjort andre økonomiske tiltak for å hjelpe studentene til å oppleve situasjonen som enklere. I vår undersøkelse kunne det vært stilt spørsmål og undersøkt videre på grunner til at flertallet ikke tok opp ekstralånet som ble tilbudt.

Med bedre tid og planlegging ville det kanskje også vært mulig og gjennomført en tidsserieundersøkelse hvor kunne forsøkt å undersøke om det er endringer i oppfattelsen av

situasjonen, den faktiske situasjonen og opplevelsen til studentene rundt hvordan hele pandemien har påvirket den økonomiske situasjonen for studentene.

Bibliografi

- Andreassen, V., Bredesen, I., Thøgersen, J., & Keeping, D. (2020). *Innføring i mikroøkonomi : for økonomisk-administrative studier (3. utgave.)*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Arnesen, C. Å., Hovdhaugen, E., Wiers-Jenssen, J., & Aamodt, P. O. (2011). *Studiesituasjon og studentøkonomi*. Oslo: NIFU. Hentet fra <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/282021/NIFUrapport2011-33.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Asbjørn Johannesen, P. A. (2019). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Bougroug, A., Kjos, Ø. K., & Sletten, P. (2021). *Økonomisk utvikling gjennom Covid-19*. Oslo: Statistisk sentralbyrå .
- Bryman, A. (2004). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Cappelen, A. W., & Tungodden, B. (2012, Mai). *MAGMA*. Hentet fra Adferdsøkonomi og økonomiske eksperimenter F: <https://old.magma.no/adferdsokonomi-og-okonomiske-eksperimenter-f>
- Ekström, M. (2019, August 19). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra Adferdsøkonomi: <https://snl.no/adferds%C3%B8konomi>
- Ekström, M. (2019, August 14). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra adferdsøkonomi: <https://snl.no/adferds%C3%B8konomi>
- Engelsen, T. (2020, Juli 1). *Dagsavisen*. Hentet fra 48.052 studenter og elever har fått tillegglån fra Lånekassen: <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2020/07/01/48052-studenter-og-elever-har-fatt-tilleggsloan-fra-lanekassen/>
- Finansavisen. (2020). *Finansavisen*. Hentet fra Hva er prospektteorien, og hvorfor er den viktig for investorer?: <https://finansavisen.no/agenda/7757481/fisher-investments-norden-forklarer-hvorfor-investorer-bor-ta-hensyn-til-prospektteorien>
- Folkehelseinstituttet. (2021, Oktober 11). *Folkehelseinstituttet*. Hentet fra Del 8: Helse- og omsorgstjenestene under pandemien: <https://www.fhi.no/nettpub/folkehelse/rapporten-temautgave-2021/del-1-9/helse--og-omsorgstjenestene-under-pandemien/>
- Furuly, J. G., & Andreassen, T. A. (2021, April 14). *Aftenposten*. Hentet fra Koronakommisjonens rapport: Ble advart mot en pandemi, men var ikke forberedt: <https://www.aftenposten.no/norge/i/WOzqw2/koronakommisjonens-rapport-ble-advart-mot-en-pandemi-men-var-ikke-forberedt>
- Gripsrud, G. O. (2004). *Metode og dataanalyse: med fokus på beslutninger i bedrifter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Groves, R. F. (2004). *Survey methodology*. Hoboken: NJ: John Wiley & sons, Inc.
- Håland, J. (2019). *Kan overmot, prokrastinerig og nåtidsskjevhet forklare studenters overbruk av usikret gjeld?* Stavanger: Universitetet i Stavanger.
- Helsedirektoratet . (2020). *Samfunnsøkonomisk vurdering av smitteverntiltak – covid-19*. Oslo: Helsedirektoratet .

- Hollum, J. P. (2020, April 14). *Universitas*. Hentet fra Sikrer lønnskompensasjon til permitterte studenter i 18 dager: <https://universitas.no/sak/66969/sikrer-lonnskompensasjon-til-permitterte-studenter/>
- Hopland, S. (2020, April 16). *E24*. Hentet fra Coronaviruset førte til eksplosiv vekst i dagligvarehandelen: <https://e24.no/naeringsliv/i/8m8o4w/coronaviruset-foerte-til-eksplosiv-vekst-i-dagligvarehandelen>
- Javorovic, B. E. (2021, Juni 22). *Universitetsavisa (UA)*. Hentet fra Så langt har færre studenter søkt om ekstra penger, snart går fristen ut: <https://www.universitetsavisa.no/henrik-asheim-korona-lanekassen/sa-langt-har-faerre-studenter-sokt-om-ekstra-penger-snart-gar-fristen-ut/1966432>
- Johnsen, A. B. (2020, Mars 27). *E24*. Hentet fra Regjeringens student-pakke: Utvider lånet til dem som mister ekstrajobben: <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/JoAbd8/regjeringens-student-pakke-utvider-laanet-til-dem-som-mister-ekstrajobben>
- Kahneman, D. (2012). *Tenke, for og langsomt*. Oslo: PAX Forlag.
- Khrono. (2020, November 19). *Khrono*. Hentet fra 30 prosent av studenter har fått økonomisk hjelp hjemmefra under korona: <https://khrono.no/30-prosent-av-studenter-har-fatt-okonomisk-hjelp-hjemmefra-under-korona/533258>
- Lånekassen. (2020). *Lånekassen*. Hentet fra Dokumenter nedgang i inntekt på grunn av koronapandemien: <https://lanekassen.no/nb-NO/stipend-og-lan/korona/dokumenter-nedgang-i-inntekt-pa-grunn-av-koronapandemien/>
- Lånekassen. (2020). *Lånekassen*. Hentet fra Tilleggs lån korona våren 2021: <https://lanekassen.no/nb-NO/stipend-og-lan/korona/tilleggs-lan-korona2/>
- Lånekassen. (2021). *Lånekassen*. Hentet fra Tilleggs lån korona våren 2021: <https://lanekassen.no/nb-NO/stipend-og-lan/korona/tilleggs-lan-korona2/>
- Lånekassen. (2022). *Lånekassen*. Hentet fra Renter og gebyrer: <https://lanekassen.no/nb-NO/gjeld-og-betaling/renter-og-gebyrer/>
- Lie, T. (2020, Mars 15). *Khrono*. Hentet fra Endrer stipendregler for å få helsestudenter til å jobbe: <https://khrono.no/enderer-stipendregler-for-a-fa-helsestudenter-til-a-jobbe/470629>
- Nilstun, C. (2019, Januar 15). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra rasjonell: <https://snl.no/rasjonell>
- Nordea. (2022). *Nordea*. Hentet fra Sjekk mulighetene dine for å få lån: https://billan.nordea.no/soknad/?kilde=Google&kampanjekode=84000640&bilpris=150000&egenkapital=55000&nedbetalingstid=7&gclid=Cj0KCQjwpcOTBhCZARIsAEAYLuXnhO2VdsPoNZKdJiR95HebE73daP-PBDDU24Mrumt2seuukwga1xQaAsinEALw_wcB#/skjema/start
- Olaussen, K. (2022, Januar 19). *DNB Nyheter*. Hentet fra Nybegynnerguiden til hvordan kjøpe og selge aksjer: https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/bors-og-marked/aksjehandel_guide_nybegynnere
- Olsvik, E. H. (2020, Juli 16). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra hypotese: <https://snl.no/hypotese>
- Re:Media. (2021, Mars 23). *Re:Media*. Hentet fra Hvordan påvirker covid-19 nordmenns handlevaner?: <https://remedia.no/news/handlevaner-covid-19>

- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sander, K. (2020, April 26). *estudie*. Hentet fra Beslutningmodeller: <https://estudie.no/beslutningsmodeller/>
- Sivertsen, B. (2021). *Studentenes helseog trivselsundersøkelse*. SHoT. Hentet fra <https://sioshotstorage.blob.core.windows.net/shot2018/SHOT2021.pdf>
- Skogvold, A., & Solheim, H. (2018). *Alt eller ingenting - En studie av nordmenns risikopreferanser basert på deltakerne i «Deal or No Deal»*. Bergen: Norges Handelshøyskole.
- Skoie, H. (2021, Juni 29). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra stipend: <https://snl.no/stipend>
- Sparebanken 1. (2022). *Sparebanken 1*. Hentet fra Hva er forskjellen på fast og flytende rente?: <https://www.sparebank1.no/nb/bank/privat/kundeservice/lan/lan-Hva-er-forskjellen-pa-fastrente-og-flytende-rente.html>
- Statistisk Sentralbyrå. (2021, April 8). *Statistisk Sentralbyrå*. Hentet fra Rekordmange studenter i 2020: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/rekordmange-studenter-i-2020>
- Statistisk Sentralbyrå. (2021, April 8). *Statistisk Sentralbyrå*. Hentet fra Rekordmange studenter i 2020: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/rekordmange-studenter-i-2020>
- Tekna. (2020, Mars 18). *Tekna*. Hentet fra Krever krisepakke for studenter: <https://www.tekna.no/aktuelt/--krever-krisepakke-for-studenter/>
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Vartdal, R. (2021, August 29). *Khrono*. Hentet fra 65 prosent sier deltidsjobben er avgjørende for å ha råd til å studere: <https://khrono.no/65-prosent-sier-deltidsjobben-er-avgjorende-for-a-ha-rad-til-a-studere/606242>
- VG. (2022, Februar 2). *VG*. Hentet fra 72.000 studenter har søkt om strømstipend: https://direkte.vg.no/nyhetsdognet/news/72000-studenter-har-soekt-om-stroemstipend.TvnNWtB-_
- Økonominettverket. (2015). *Økonominettverket*. Hentet fra Prospektteorien: <http://www.okonominettverket.no/prospektteorien>
- Økonominettverket. (2015). *Økonominettverket*. Hentet fra Prospektteorien: <http://www.okonominettverket.no/prospektteorien>
- Øksnebø, T. S., & Håland, J. C. (2019). *Kan overmøt, prokrastinering og nåtidsskjevhet forklare studenters overbruk av usikret gjeld?* Stavanger: Tonje Seglem Øksnebø & Julie Christine Håland.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L., & Moe, H. (2007). *Metodebok for mediefag*. I H. Østbye, K. Helland, K. Knapskog, L. O. Larsen, & H. Moe, *Metodebok for mediefag* (s. 118). Fagbokforlaget.

Vedlegg 1, Spørreundersøkelsen

Sjekk universell utforming i skjemaet

Økonomien under pandemien

Obligatoriske felt er merket med stjerne *

Hei! Vi er tre studenter fra Universitetet i Sørøst-Norge som skal skrive en bacheloroppgave om studenters økonomi under pandemien. I den sammenheng har vi laget en **anonym** spørreundersøkelse. Undersøkelse består av 30 spørsmål og tar 5-10 minutter å gjennomføre. **Tusen takk** for at du svarer på spørsmålene etter beste evne.

Del 1, oversikt over respondanten.

1. Hvilket kjønn er du? *

Velg ...

2. Hvor gammel er du? *

3. På hvilken måte studerer du? *

Velg ...

4. Hvilken by studerer du i? *

5. Hvilken by bor du i? *

6. Ved hvilket høyskole/universitet studerer du ved? *

Velg ...

7. Hvilken studieretning går du? *

Eksempel: Sykepleien, Markedsføringsledelse, Ingeniørstudie osv

8. Hvilket år startet du studiet ditt? *

Velg ...

Del 2, Hva skjedde under Covid-19 pandemien?

9. Hadde du en jobb før Covid-19? *

Velg ...

10. Har du hatt en deltidsjobb på et tidspunkt ved siden av studiet i perioden 2020-2022? *

Velg ...

11. Jeg hadde økt inntekt under Covid-19. *

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 stemmer minst og 5 stemmer mest.

1 2 3 4 5
| | | | |

Verdi

12. Har du hatt nedgang i inntekt fra en jobb under Covid-19 pandemien? *

Velg ...

13. Hvor jobbet du under Covid-19 pandemien? *

Velg ...

14. Ble du permittert under Covid-19 pandemien? *

Velg ...

15. Hvor lenge ble du permittert? *

Velg ...

16. Hvis du ble permittert, fikk du deg en ny jobb? *

Velg ...

17. Endret du forbruket ditt som følge av Covid-19 pandemien? *

Dette spørsmålet omhandler bruken av penger i denne perioden.

18. Tok du opp ekstra lån som ble tilbydd av lånekassen for studenter i 2020 og 2021? *

19. Tjente du mer enn grensen til lånekassen for å få fullt stipend som er 195 295 kr? *

20. Har universitetet/høyskolen du går på søkt studenter til arbeid under pandemien? *

21. Hvor mye sparte du under pandemien? *

22. Hvor sparte du pengene dine? *

23. Utførte du et større kjøp i løpet av pandemien? *

Svar på dette kan være: kjøpte meg mye klær, en dyr norgesferie, en bil, leilighet osv.

Del 3, holdninger

24. Jeg synes støtteordningen fra lånekassen var tilfredsstillende.

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 er minst tilfredsstillende og 5 er mest tilfredsstillende.

Om du ikke har mottatt støtteordningen skal du ikke svare på dette spørsmålet.

1 2 3 4 5
| | | | |

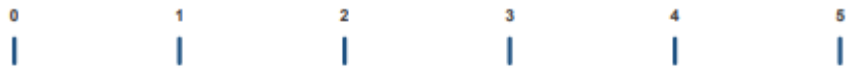
Verdi

25. Jeg synes at støtteordningen fra lånekassen ikke strakk til.

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 er minst tilfredstillende og 5 er mest tilfredstillende.

Om du ikke har mottatt støtteordningen skal du ikke svare på dette spørsmålet.

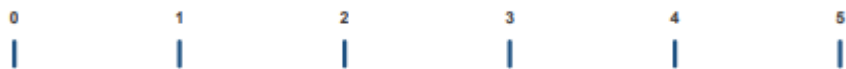


Verdi

26. Jeg synes det vanskelig å finne deltidsjobb vedsiden av studie under covid-19 *

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 er minst tilfredstillende og 5 er mest tilfredstillende.



Verdi

27. Jeg opplevde at jeg fikk økonomiske fordeler som følge av covid-19 pandemien. *

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 er minst tilfredstillende og 5 er mest tilfredstillende.



Verdi

28. Jeg opplevde at universitetet/høyskolen jeg går på ga oss muligheter til studentjobber under Covid-19 pandemien. *

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 er minst tilfredstillende og 5 er mest tilfredstillende.



Verdi

29. I hvor stor grad var nedgang i økonomien en psykisk påkjenning for deg? *

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 er liten/ingen påkjenning og 5 er stor påkjenning.

1



2



3



4



5



Verdi

30. Jeg synes at jeg har kontroll på min egen økonomi. *

Ta stilling til påstanden på en skala fra 1-5.

Hvor 1 er lite/ingen kontroll og 5 er svært god kontroll.

1



2



3



4



5



Verdi

Tusen takk for at du tok deg tid til å svare på undersøkelsen.